

Marktonderzoek voedingsmiddelen

Onderzoek naar prijzen en marktstructuur
in de voedingsmiddelensector op Aruba

September 2024

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.	04
1.1	Aanleiding, Doel en Reikwijdte onderzoek	04
2.	De prijzen van voedingsmiddelen op Aruba	05
2.1	Eerder onderzoek	05
2.2	Ontwikkeling van relatieve prijzen	08
2.3	Vergelijking van absolute prijzen op productniveau	09
2.3.1	Prijsvergelijking Aruba - Curaçao	10
2.3.2	Prijsvergelijking Aruba - Nederland	11
2.3.3	Prijsvergelijking Aruba - Verenigde Staten	12
2.4	Conclusies	13
3.	Structuur van de markt voor voedingsmiddelen op Aruba	14
3.1	Handelsstromen	14
3.2	Marktstructuur	20
3.2.1	Fabrikant/Exporteur land van herkomst	20
3.2.2	Rederij / containerlijn	21
3.2.3	Scheepsagenten	25
3.2.4	Douane-expediteur	25
3.2.5	Havendienst	26
3.2.6	Stuwadoor (laad- en losdiensten)	27
3.2.7	Douane	28
3.2.8	Vervoersbedrijven/Opslagbedrijven	29
3.2.9	Importeur/Groothandelaar	30
3.2.10	Detailhandelaar/Kleinhandelaar	31
3.2.11	Belastingen	32
4.	Conclusies	33
5.	Bijlagen	34

Samenvatting

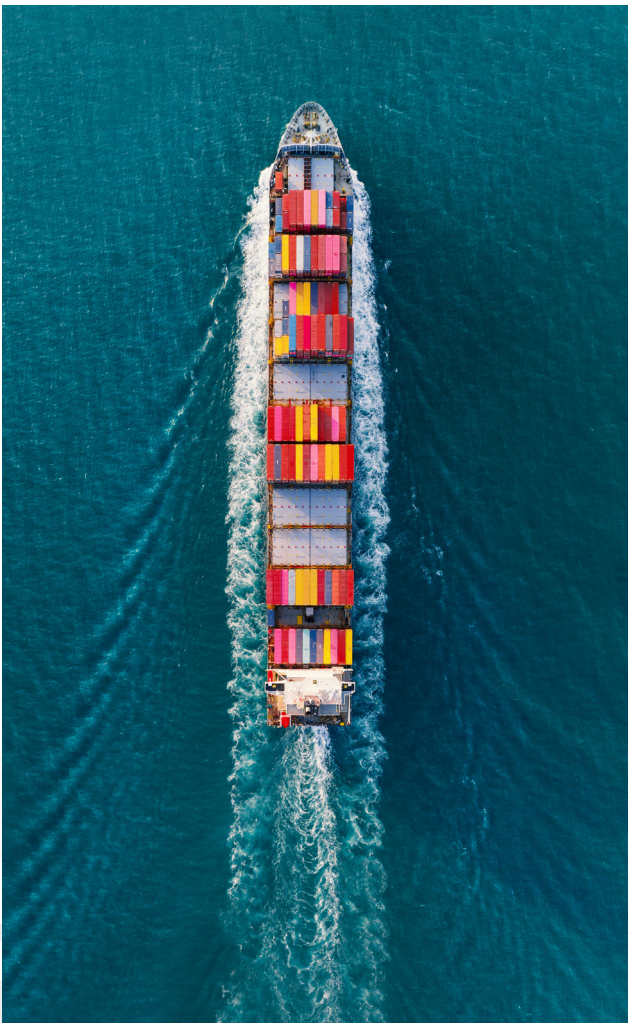
Dit marktonderzoek biedt een analyse van prijzen van voedingsmiddelen op Aruba in vergelijking met Curaçao, Nederland en de Verenigde Staten, en onderzoekt de structuur van de voedingsmiddelensector op het eiland. Het onderzoek, geïnitieerd door de Aruba Fair Trade Authority (hierna: AFTA), heeft tot doel te bevestigen of de algemene perceptie van hoge prijzen voor voedingsmiddelen op Aruba door feiten kan worden gestaafd en om de mogelijke oorzaken van deze prijsniveaus te identificeren.

De bevindingen tonen aan dat de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba aanzienlijk hoger zijn dan in Nederland en de Verenigde Staten, hoewel ze momenteel vergelijkbaar zijn met die op Curaçao. Arubaanse huishoudens met een bestaansminimum besteden ongeveer 40% van hun maandelijkse inkomen aan voedingsmiddelen, een aanzienlijk hoger percentage dan in Nederland en de Verenigde Staten.

De marktstructuur op Aruba, gekenmerkt door meerdere schakels in de keten mede vanwege de grote afhankelijkheid van import, draagt bij aan de hogere kosten. Hoewel een deel van de prijsverschillen met

Nederland en de Verenigde Staten te wijten is aan transportkosten, omdat een groot deel van voedingsmiddelen moet worden geïmporteerd, blijkt de impact van deze transportkosten op de uiteindelijke prijzen relatief stabiel over de tijd.

Daarnaast blijkt de belastingdruk op voedingsmiddelen op Aruba aanzienlijk hoger te zijn dan in Nederland en de Verenigde Staten. Dit is vooral het gevolg van het cumulatieve belastingheffingssysteem van de Belasting op Bedrijfsomzetten (BBO), waarbij belasting wordt geheven in elke schakel van de keten in plaats van enkel over de toegevoegde waarde, zoals bij een BTW-stelsel.

De analyse van de marktstructuur van voedingsmiddelen leidt tot de volgende bevindingen:

- **Concurrentie op het gebied van containervervoer:** Mogelijk onvoldoende concurrentie binnen cruciale schakels, zoals het containervervoer naar Aruba, kan leiden tot hogere kosten.
- **Exclusieve distributie:** De prevalentie van exclusieve distributieafspraken met importeurs en groothandelaren kan de prijzen opdrijven, mede door beperkte concurrentie en actieve tegenwerking van parallelhandel.
- **Concurrentie tussen supermarkten:** In dit onderzoek zijn geen aanwijzingen tegengekomen waaruit blijkt dat er in zijn algemeenheid onvoldoende concurrentie aanwezig is tussen supermarkten op Aruba.

Op basis van deze bevindingen heeft AFTA besloten om twee vervolgonderzoeken te starten. Ten eerste een onderzoek naar exclusieve distributieafspraken en ten tweede een onderzoek naar de concurrentie binnen het containervervoer naar Aruba. Deze vervolgonderzoeken zullen grondig worden uitgevoerd met gebruikmaking van de formele bevoegdheden van de AFTA. Het doel is om mogelijke mededingingsproblemen in deze sectoren te identificeren en, indien nodig, gerichte maatregelen te nemen of adviezen te geven om de concurrentie te verbeteren.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding, doel en reikwijdte onderzoek

De algemene perceptie is dat voedingsmiddelen, en merkproducten in het bijzonder, duur zijn op Aruba, zeker in vergelijking met de Verenigde Staten en Nederland. Dit is mede relevant, en lijkt te worden bevestigd, door het gegeven dat huishoudens op het bestaansminimum ongeveer 40% van hun beschikbare maandelijkse budget besteden aan voedingsmiddelen. Ongeveer 50% van de Arubaanse huishoudens heeft een inkomen dat onder dit bestaansminimum ligt.¹

Veel Arubaanse gezinnen geven een (zeer) groot deel van hun inkomen uit aan voedingsmiddelen. Veel meer dan gezinnen in de Verenigde Staten (13,8%²) en Nederland (19,2%³) met vergelijkbare inkomens. Hoge prijzen voor voedingsmiddelen hebben dus een direct effect op het welvaartsniveau van een groot deel van de Arubaanse samenleving. Het gegeven dat de prijzen van een aantal (basis)voedingsmiddelen door de overheid wordt gereguleerd is een verdere indicatie van het belang van de prijzen van voedingsmiddelen.

De relevantie van een goed functionerende en concurrerende markt voor voedingsmiddelen die zorgt voor zo laag mogelijke prijzen voor alle Arubanen is evident. Daarom heeft AFTA het initiatief genomen voor dit onderzoek. Doel van dit onderzoek is allereerst na te gaan of de algemene perceptie van hoge prijzen voor voedingsmiddelen op Aruba wordt gestaafd door de feiten. Ten tweede is het doel van dit onderzoek om de voedingsmiddelensector in kaart te brengen en te onderzoeken welke oorzaken mogelijk ten grondslag liggen aan relatief hoge prijzen voor voedingsmiddelen.

Vanzelfsprekend is relevant dat Aruba een kleine eiland-economie heeft zonder veel eigen productie van voedingsmiddelen. Het overgrote deel van de voedingsmiddelen moet worden geïmporteerd en dit gaat logischerwijs gepaard met transportkosten die zorgen voor hogere prijzen.

Er kunnen echter ook andere oorzaken zijn, met name gerelateerd aan concurrentie en het gedrag van ondernemingen. Dit wordt in dit rapport eveneens onderzocht. Indien relevant, zal in dit onderzoek conclusies worden getrokken over mogelijk vervolgonderzoek door AFTA naar potentiële overtredingen van de Mededingingsverordening en/of aanbevelingen voor de Minister belast met Economische Zaken ten aanzien van het beleid.

In hoofdstuk 2 van dit rapport onderzoeken we de ontwikkeling van prijzen in de afgelopen jaren en wordt een beknopte prijsvergelijking uitgevoerd. In hoofdstuk 3 wordt de structuur van de markt voor voedingsmiddelen op Aruba beschreven en onderzocht. Hoofdstuk 4 bevat onze conclusies en aanbevelingen.

Het onderzoek is verricht door middel van deskresearch op basis van openbare bronnen, kwantitatieve analyse van prijsgegevens en interviews met publieke en private spelers in de voedingsmiddelensector op Aruba.

1: Uit cijfers van de Centraal Bureau van de statistiek (CBS) blijkt dat het bestaansminimum van een huishouden van vier personen per eind januari 2024 op Afl. 5.462,- per maand ligt ([01-January-2024.pdf \(cbs.aw\)](#) pag 7. Van dit bedrag bedragen de uitgaven voor voedingsmiddelen Afl. 2.295,- per maand. Dit is ongeveer 40% van het maandelijkse budget van een huishouden die op het bestaansminimum zit. Uit onderzoek van de Centrale Bank van Aruba (CBA) blijkt dat 50% van de bevolking een inkomen heeft dat onder het bestaansminimum ligt (Consumer Confidence Survey Report - Q2 2023 CBA).

2: What does living at the poverty line look like in the US? ([usafacts.org](#)).

3: Welk deel van het inkomen ging in 1936 naar voeding? [Nederland in cijfers 2023 | CBS](#)

2. De prijzen van voedingsmiddelen op Aruba

2.1 Eerder onderzoek

Dit is niet het eerste onderzoek naar de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba. Het Nederlandse ministerie van Economische Zaken heeft in december 2016 aan onderzoeksbureau Ecorys opdracht gegeven voor een diepgaande analyse van prijsontwikkelingen en de onderliggende factoren hiervan op de eilanden Bonaire, Saba en Sint Eustatius. De aanleiding voor dit onderzoek waren de aanzienlijke prijsstijgingen op deze eilanden in de periode 2006-2016, met name in de voedingsmiddelensector.

Naar aanleiding van aanhoudende zorgen over de stijgende voedselprijzen op de Caribische eilanden van het Koninkrijk, heeft het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken Ecorys in mei 2017 verzocht het onderzoek uit te breiden naar de eilanden Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Hierbij lag de nadruk op prijsontwikkelingen op de Caribische eilanden van het Koninkrijk, het in kaart brengen van de belangrijkste prijsbepalende factoren en de identificatie en beoordeling van beleidsopties in dit kader.

De resultaten van dit aanvullende onderzoek van Ecorys, getiteld 'Aruba, Curaçao en Sint Maarten - study on price developments and logistics in the region', biedt een uitgebreide analyse van prijsontwikkelingen en logistieke uitdagingen in de periode 2010-2016. Uit het onderzoek blijkt dat de prijzen van voedingsmiddelen op alle eilanden in deze periode zijn gestegen, variërend van een toename van 11.7% op Aruba tot 52.8% op Sint Maarten, en een stijging van 26.8% op Curaçao.⁴

Volgens Ecorys werden deze prijsstijgingen veroorzaakt door diverse factoren, waaronder een grote afhankelijkheid van import van voedingsmiddelen, een aanzienlijke daling van de wereldwijde voedselprijzen in 2015 die op de eilanden niet werd gevolgd, het verlies van een belangrijke handelspartner (Venezuela) sinds 2019, en hoge invoerrechten.⁵

Venezuela was een belangrijke leverancier van fruit en groenten voor Aruba en Curaçao. Door het importverbod had Aruba en Curaçao tijdelijk te maken met een tekort aan fruit en groenten, waardoor ze gedwongen waren om deze via met name de Verenigde Staten maar ook Nederland te importeren.

Naast de eigen bevindingen verwees het Ecorys-rapport naar onderzoeksgegevens van de Wereldbank om een bredere context te bieden voor de prijsontwikkelingen tussen 2011 en 2017. De Wereldbank publiceerde in 2020 gegevens uit 2017 op grond waarvan de prijsniveaus in Aruba, de Verenigde Staten, Nederland en Curaçao met elkaar kunnen worden vergeleken.⁶

Voor onderstaand **Figuur 17** geldt dat het gemiddelde wereldprijsniveau op 100 is gesteld. De gepresenteerde cijfers geven de index weer van het prijsniveau per land vergeleken met dit niveau. Een score van 110 voor Aruba betekent bijvoorbeeld dat het prijsniveau op Aruba 10% hoger ligt dan het globale gemiddelde. Is het prijsniveau in Nederland 120, dan liggen de prijzen in Nederland 20% hoger dan het globale gemiddelde en 9% boven die op Aruba ($10/110 \times 100\%$).

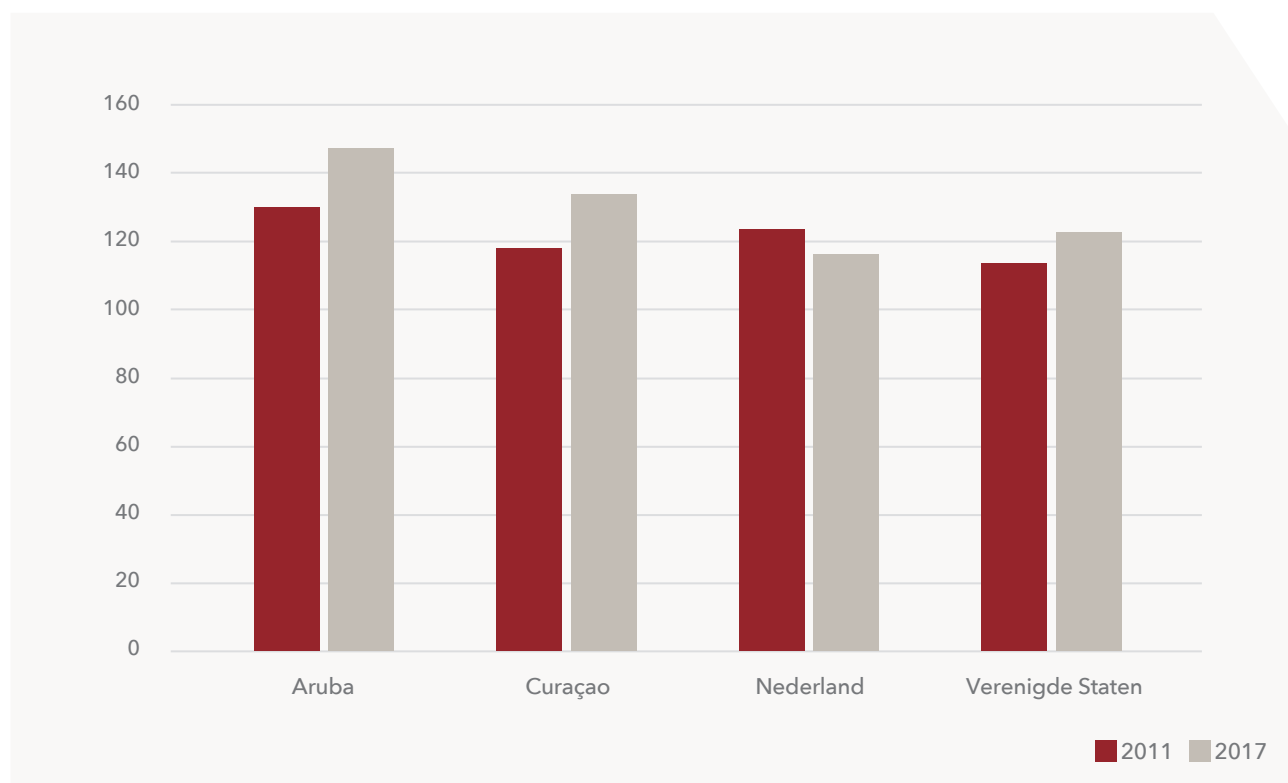
4: Ecorys. (2017). Aruba, Curaçao and Sint Maarten - study on price developments and logistics in the regio, deel 2, pp. 12-18

5: Ecorys. (2017). Aruba, Curaçao and Sint Maarten - study on price developments and logistics in the regio, deel 1, pp. 19-22

6: <https://databank.worldbank.org/source/icp-2017>

7: Deze ICP-classificatie omvat uitgaven voor Rijst; Andere granen, bloem en andere graanproducten; Brood; Andere bakkerijproducten; Pastaproducten en couscous; Rund- en kalfsvlees; Varkensvlees; Lamsvlees, schapenvlees en geitenvlees; Gevogelte; Overige vleessoorten en vleesbereidingen; Verse, gekoelde of bevroren vis en zeevruchten; Geconserveerde of verwerkte vis en zeevruchten; Verse melk; Geconserveerde melk en andere melkproducten; Kaas en wrongel; Eieren en eierproducten; Boter en margarine; Overige eetbare oliën en vetten; Verse of gekoelde vruchten; Bevroren, geconserveerde of verwerkte vruchten en vruchtenproducten; Verse of gekoelde groenten, exclusief aardappelen en andere knolgewassen; Verse of gekoelde aardappelen en andere knolgewassen; Bevroren, geconserveerde of verwerkte groenten en groenteproducten; Suiker; Jams, marmelades en honing; Zoetwaren, chocolade en ijs; Voedingsmiddelen n.e.g.; Koffie, thee en cacao; Mineraalwaters, frisdranken, vruchten- en groentesappen.

Figuur 1: ICP Ontwikkelingen Voedingsmiddelen, 2011 en 2017

Bron: Website van de Wereldbank geraadpleegd in 2024

Uit **Figuur 1** blijkt dat de prijzen op Aruba zowel in 2011 als in 2017 hoger lagen dan in Nederland en de Verenigde Staten, maar ook structureel hoger dan op Curaçao. Onderstaande **Tabel 1** geeft een overzicht van de prijsverschillen per categorie voor het jaar 2017. De prijsverschil percentages met Aruba zijn berekend door

de indexverschillen te delen op de index van het vergelijkingsland, als Aruba bijvoorbeeld een index heeft van 150 en Nederland van 120, dan is het prijsverschil $150-120=30/120=25\%$, dus in dit voorbeeld zijn de prijzen op Aruba 25% hoger dan in Nederland.

Tabel 1: Prijsverschillen per categorie voedingsmiddelen, 2017

Country	Brood en cereals	Vis en Seafood	Vlees	Melk, kaas en eieren	Oliën en vetten	Groenten	Fruit	Suiker, jam, honing, chocolade en snoep	Niet-alcoholische dranken	Overige voedingsproducten
Aruba	162	146	146	153	151	226	175	164	149	140
Curaçao	135	147	147	143	126	173	144	137	136	123
Nederland	107	147	147	97	82	143	124	83	100	88
VS	128	147	147	110	99	167	136	101	116	103
Curaçao/Aruba	20,0%	-0,1%	-0,1%	0,1%	19,4%	30,6%	21,3%	19,7%	9,4%	13,9%
Nederland/Aruba	51,2%	-0,4%	-0,4%	-28,2%	82,8%	58,5%	41,0%	96,1%	48,0%	59,9%
VS/Aruba	26,4%	-0,6%	-0,6%	-13,6%	52,6%	35,5%	28,2%	61,1%	28,5%	35,6%

Bron: Wereldbank 2024 – Analyse AFTA

De prijsverschillen, ook met Curaçao, zijn in een aantal categorieën aanzienlijk. Zo blijkt uit de data dat groenten en fruit op Aruba in 2017 meer dan 20% duurder zijn dan op Curaçao en veel duurder dan in Nederland. Ook in de overige categorieën is vaak sprake van zeer aanzienlijke prijsverschillen.

Er zijn geen recentere vergelijkbare data beschikbaar van de Wereldbank of van andere openbare bronnen. Omdat de brondata uit 2017 stammen zijn de prijsverschillen tussen 2017 en 2024 prijsverschillen mogelijk afgenomen (of juist toegenomen).

Omdat de beschikbare openbare informatie enigszins gedateerd is onderzoeken we onderstaand de prijsontwikkeling in de periode 2018-2023.

We vergelijken hierbij de relatieve ontwikkeling van de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba met die in de Verenigde Staten, Nederland en Curaçao aan de hand van de ontwikkeling van de consumentenprijsindex (CPI).

De Verenigde Staten en Nederland zijn gekozen als vergelijkingslanden omdat een groot deel van de voedingsmiddelen die op Aruba worden geïmporteerd uit deze landen afkomstig is. Er is ook gekozen voor een vergelijking met Curaçao vanwege de geografische nabijheid en omdat sprake is van een kleine eiland-economie die net als Aruba sterk afhankelijk is van de invoer van voedingsmiddelen.

Naast een relatieve vergelijking op basis van de ontwikkeling van de CPI's hebben we ook een (beperkte) absolute prijsvergelijking uitgevoerd op basis van actuele prijzen.⁸

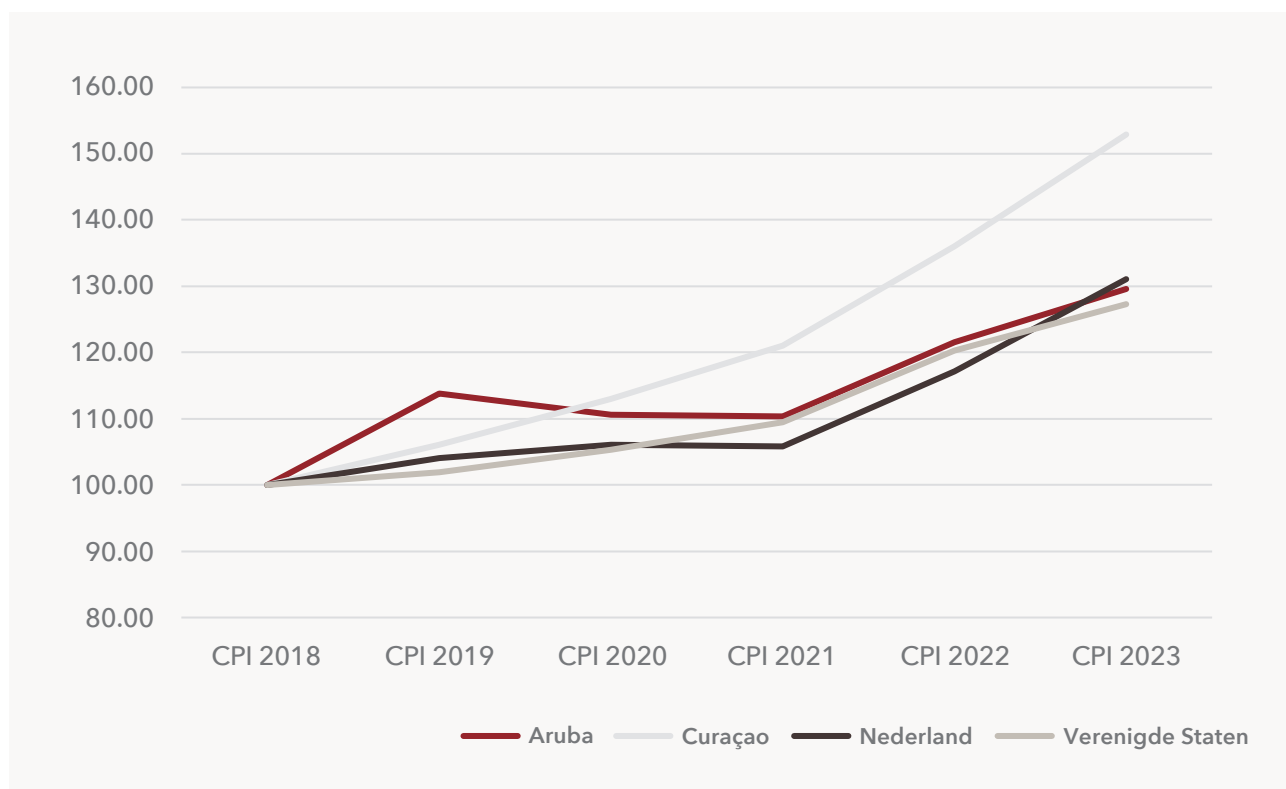
8: Het is belangrijk om zowel naar de relatieve ontwikkeling van prijzen als naar de absolute niveaus te kijken: de relatieve ontwikkeling over tijd geeft indicaties over de vraag of prijzen in de loop van de tijd dichterbij elkaar komen of verder uit elkaar groeien, absolute prijsniveaus geven inzicht in bestaande prijsverschillen.

2.2 Ontwikkeling van relatieve prijzen

Om de relatieve ontwikkeling van prijzen te onderzoeken en tussen landen te kunnen vergelijken maken we gebruik van de index van consumentenprijzen van voedingsmiddelen die door de nationale statistische bureaus, zoals het Centraal Bureau Statistiek (CBS) op Aruba, worden gepubliceerd. Een dergelijke index geeft inzicht in de ontwikkeling van prijzen over de tijd van een representatief mandje van voedingsmiddelen.

Uit **Figuur 2** hieronder blijkt dat er in de periode 2018-2023 in alle vier onderzochte landen sprake is geweest van een (flinke) stijging van de prijzen van voedingsmiddelen: in Nederland zijn de prijzen in deze periode met 31% gestegen, in de Verenigde Staten met 27%, op Curaçao met 54% en op Aruba met 31%.

Figuur 2: CPI Ontwikkelingen voedingsmiddelen, 2018 = 100

Bron: CBS Aruba, CBS Curacao, CBS Nederland, USDA's Economic Research Service, 2024

Uit de vergelijkbare prijsontwikkeling in Aruba, Nederland en de VS in de periode 2018-2023 volgt logischerwijs dat de geconstateerde prijsverschillen in 2017 waarschijnlijk grotendeels intact zijn gebleven, en dat de prijzen van levensmiddelen op Aruba ook nu nog aanzienlijk boven die in Nederland en de VS liggen. De fors hogere prijsstijging op Curaçao in de periode 2018-2023 in vergelijking met Aruba suggereert dat de

prijzen op Aruba en Curaçao naar elkaar toe zijn gegroeid in deze periode en dat het eerder geconstateerde prijsverschil is afgenomen.

Om deze conclusies gebaseerd op relatieve prijsontwikkelingen te toetsen is door AFTA een beperkte vergelijking uitgevoerd van de huidige (absolute) prijzen van een aantal voedingsmiddelen.

2.3 Vergelijking van absolute prijzen op productniveau

AFTA heeft een prijsvergelijking uitgevoerd van veertien gangbare voedingsmiddelen die te koop zijn bij supermarkten in de vier landen die worden vergeleken. Voor de selectie van de producten zijn de volgende criteria gehanteerd:

- Minstens één product van de volgende categorieën: verpakte voedsel, vers vlees, verse groenten en fruit, zuivelproducten en bakkerijproducten.
- Zoveel mogelijk homogene producten om de complexiteit van het onderzoek te beperken.
- Merken en producten die in alle onderzochte landen beschikbaar zijn.
- Variatie in de gekozen producten.

Omdat de Arubaanse overheid de prijzen van een aantal basisvoedingsmiddelen (canasta basico) reguleert, zijn deze gereguleerde producten, met uitzondering van witbrood, uitgezonderd van dit onderzoek. Hoewel deze prijsopname vanzelfsprekend geen volledig overzicht biedt, stelt het de AFTA wel in staat om te beoordelen of de prijzen op Aruba inderdaad hoger liggen dan in de andere onderzochte landen. De resultaten van deze prijsopname worden weergegeven in onderstaand tabel.

Tabel 2: Gemiddelde prijzen per product per land

Prijzen in AWG.

Artikel	Merk	Categorie	Inhoud	AUA	CUR	NL	VS
Cornflakes original	Kellogg's	Verpakt voedsel	510g / 18oz	8.39	6.54	2.96	6.88
Maiskorrel in blik	Del Monte	Verpakt voedsel	432g / 15.2oz	4.32	3.39	N/A	2.89
Tonijn in blik	Chicken of the sea	Verpakt voedsel	141g / 5oz	3.73	N/A	N/A	2.28
Mager rundergehakt		Vers vlees	1kg / 2.2lbs	19.88	21.12	18.57	24.44
Banaan		Verse groente & fruit	1kg / 2.2lbs	3.78	3.35	4.58	2.08
Broccoli		Verse groente & fruit	1kg / 2.2lbs	12.13	13.52	5.85	6.39
Halfvolle melk	Frisian Flag	Zuivelproducten	1 liter	3.73	3.80	N/A	N/A
Ongezouten boter	Kerrygold	Zuivelproducten	227g / 8oz	12.95	N/A	7.08	7.65
Witbrood		Bakkerijproducten		5.23	5.99	1.60	2.87
Coke original taste	Coca Cola		2 liter	6.90	6.59	8.09	4.99
Chocoladepasta	Nutella		400g / 13oz	10.08	8.95	5.81	7.49
Ketchup	Heinz		907g / 32oz	9.60	11.00	8.95	8.70
Chips	Lays classic		184g / 6.5oz	9.51	6.26	3.26	8.24
Gummy Bears	Haribo		227g / 8oz	N/A	N/A	3.06	4.53

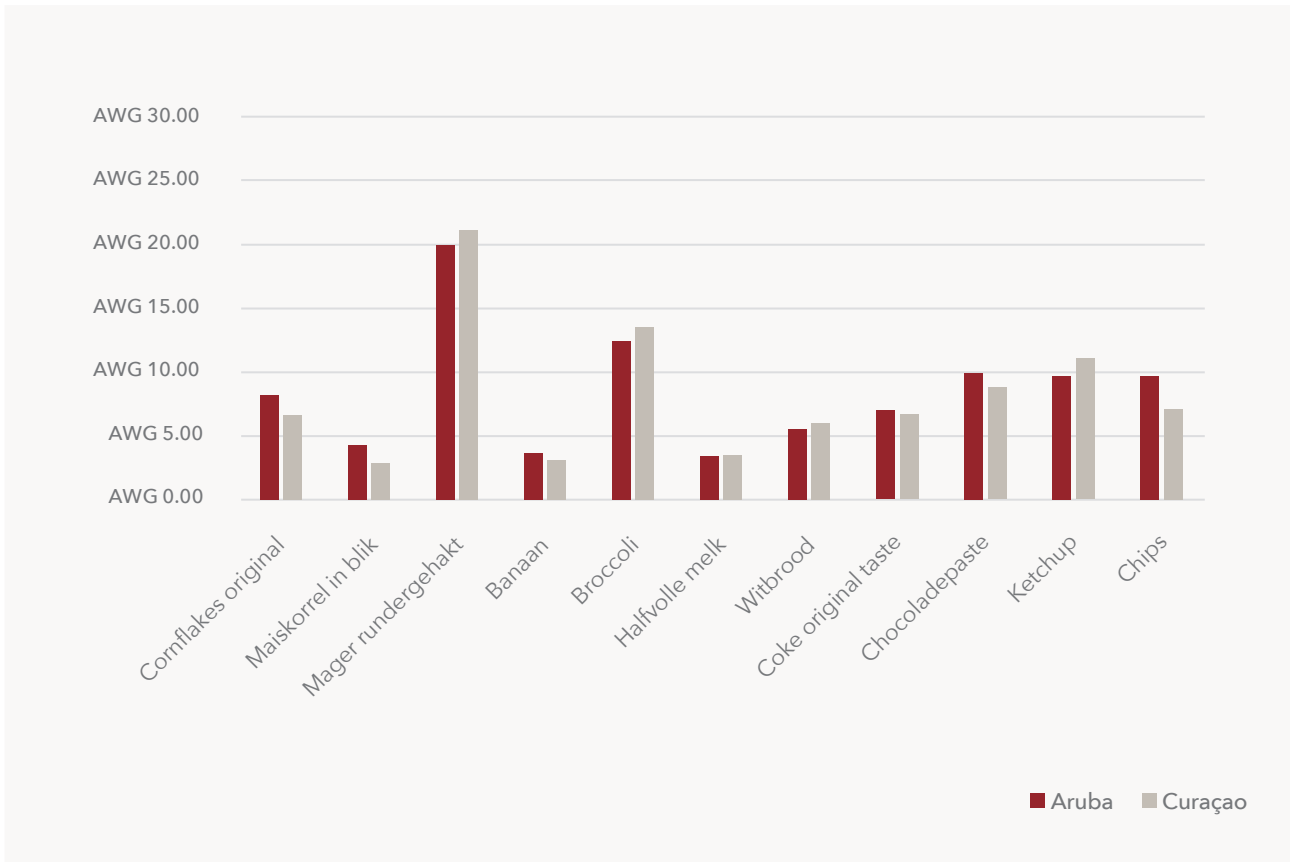
Bron: AFTA prijsopname, maart 2024

Tabel 2 geeft per product de gemiddelde prijzen weer, in elk van de onderzochte landen. Uit dit tabel blijkt dat de prijzen op Aruba op dit moment redelijk vergelijkbaar zijn met die op Curaçao, maar inderdaad nog steeds aanzienlijk hoger zijn dan in Nederland en de Verenigde Staten.

Deze prijsvergelijking ondersteunt de eerdere conclusies uit het prijsonderzoek op basis van de prijsniveaus in 2017 en de ontwikkeling van relatieve prijzen in 2018-2023: de prijzen van voedingsmiddelen liggen structureel (fors) boven die in Nederland en de Verenigde Staten maar zijn redelijk goed vergelijkbaar met die op Curaçao. Onderstaand worden de prijzen op productniveau grafisch weergegeven.

2.3.1 Prijsvergelijking Aruba - Curaçao

Figuur 3: Prijsvergelijking tussen Aruba en Curaçao

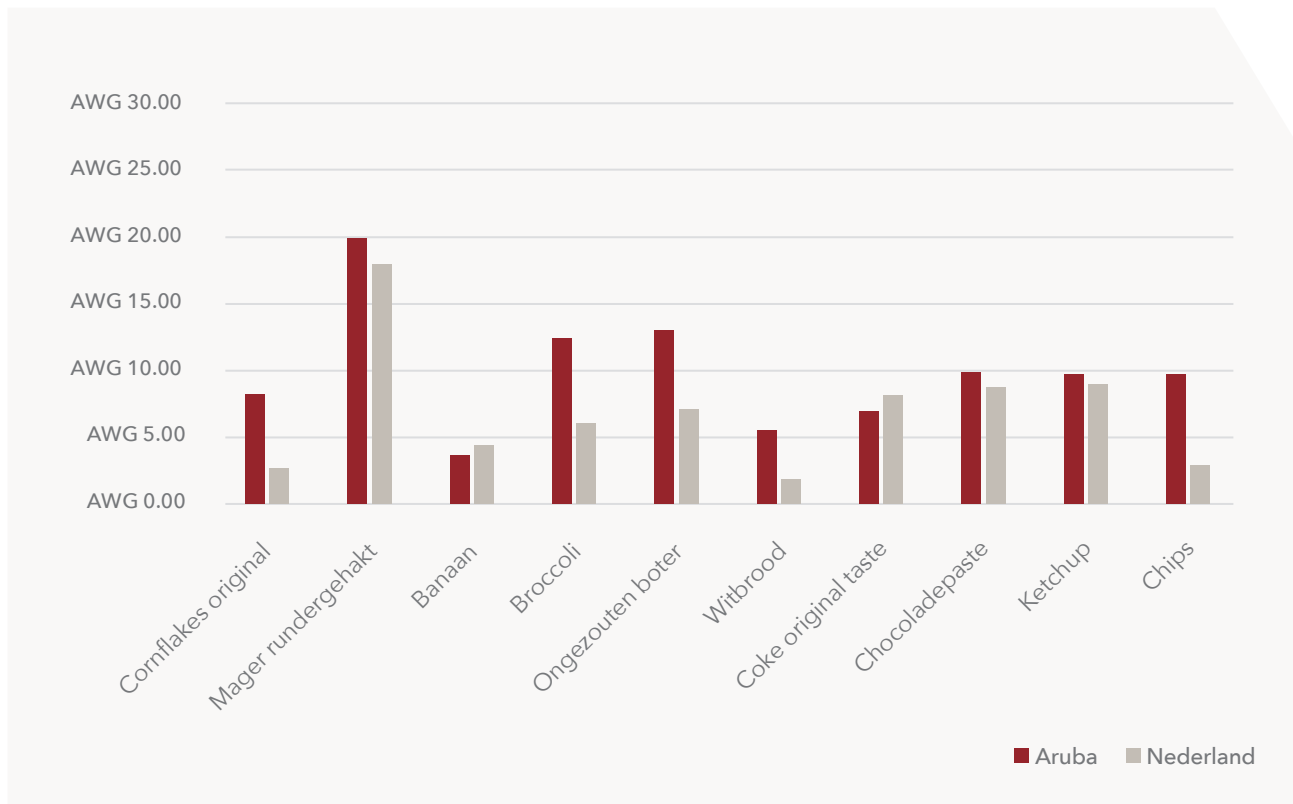

Bron: AFTA prijsopname, maart 2024

Figuur 3 vergelijkt de prijzen op productniveau tussen Aruba en Curaçao. Sommige producten, zoals cornflakes (28%), maiskorrels (25%), banaan (13%), cola (5%), chocoladepasta (13%) en chips (52%) zijn duurder op Aruba dan op Curaçao. Verse producten (groenten) en zuivel lijken op Aruba juist iets goedkoper te zijn. Over het algemeen zijn er echter geen aanzienlijke verschillen in de prijzen tussen Aruba en Curaçao te constateren.

2.3.2 Prijsvergelijking Aruba - Nederland

Figuur 4: Prijsvergelijking tussen Aruba en Nederland

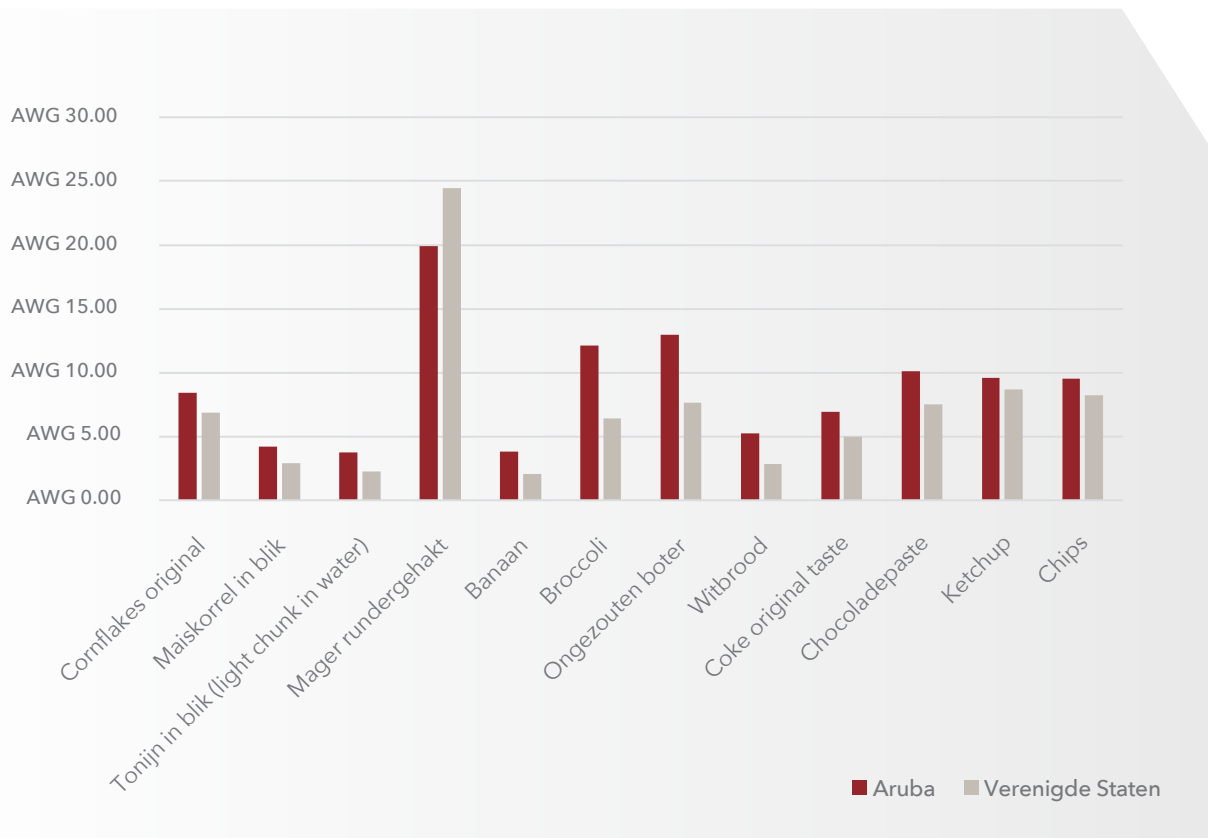

Bron: AFTA prijsopname, maart 2024

Figuur 4 illustreert de prijsverschillen tussen Aruba en Nederland. Hieruit blijkt dat voedingsmiddelen op Aruba aanzienlijk duurder zijn dan in Nederland. Producten zoals cornflakes (183%), broccoli (107%), ongezouten boter (83%), witbrood (228%), chocoladepasta (74%) en chips (192%) zijn fors duurder op Aruba. Bananen en cola zijn goedkoper, maar hoeven ook van minder ver geïmporteerd te worden: bananen komen uit de regio en op Aruba is een bottelarij van Coca-Cola gevestigd.

2.3.3 Prijsvergelijking Aruba - Verenigde Staten

Figuur 5: Prijsvergelijking tussen Aruba en de Verenigde Staten

Bron: AFTA prijsopname, maart 2024

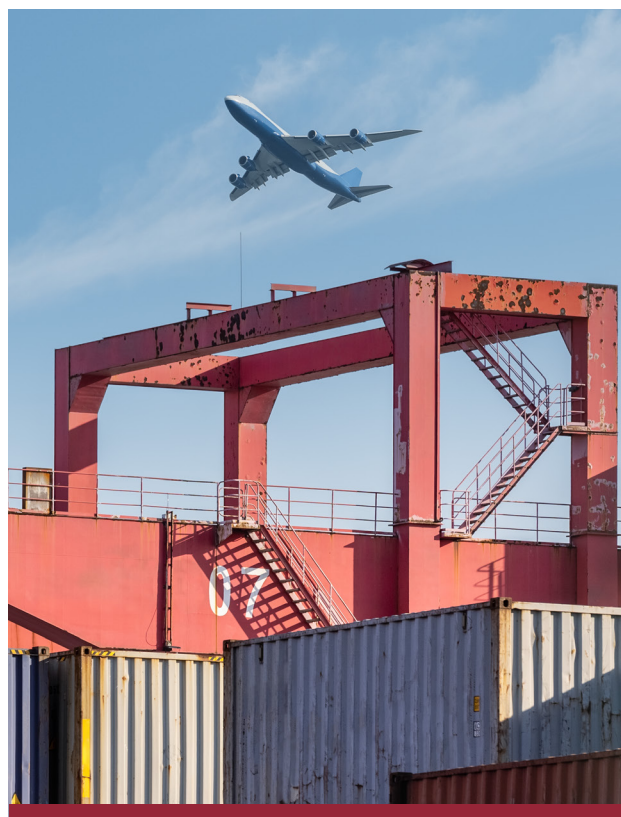
Figuur 5 vergelijkt de prijzen op Aruba en de Verenigde Staten. Ook in deze vergelijking zijn de prijzen op Aruba over het algemeen hoger dan in de Verenigde Staten. Producten zoals tonijn in blik (64%), banaan (82%), broccoli (90%), ongezouten boter (69%) en witbrood (82%) zijn flink duurder op Aruba. Alleen mager rundergehakt is goedkoper.

2.4 Conclusies

De prijsindexcijfers en de vergelijking van absolute prijzen van de gekozen voedingsmiddelen laten zien dat:

- A) de prijzen van voedingsmiddelen niet alleen op Aruba, maar ook op Curaçao, in Nederland en in de Verenigde Staten de afgelopen jaren fors zijn gestegen. De ontwikkeling van prijzen op Aruba volgt daarmee een wereldwijde trend die mede is veroorzaakt door een aantal crises die hebben geleid tot hogere prijzen voor landbouwproducten, grondstoffen en energie;
- B) de prijsverschillen tussen Aruba en Curaçao in de afgelopen jaren lijken te zijn afgenomen en redelijk vergelijkbaar zijn;
- C) de algemene perceptie dat voedingsmiddelen op Aruba duur zijn correct is. De prijzen op Aruba vertonen weliswaar dezelfde trend in de ontwikkeling als die in de Verenigde Staten en Nederland maar de absolute prijsniveaus lijken (fors) hoger te liggen.

Omdat het overgrote deel van de voedingsmiddelen die op Aruba worden verkocht geïmporteerd worden, zal ten minste een deel van het prijsverschil met de Verenigde Staten en Nederland verklaard kunnen worden door transportkosten. Maar ook andere factoren kunnen een rol spelen. In het volgende hoofdstuk wordt de structuur van de voedingsmiddelensector nader onderzocht.

3. Structuur van de markt voor voedingsmiddelen op Aruba

3.1 Handelsstromen

Op Aruba wordt het overgrote deel van de voedingsmiddelen geïmporteerd uit het buitenland. De afgelopen jaren, met name tijdens en na de Covid-19 pandemie, en in aansluiting op de verbintenis van Aruba met de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties en met de samenwerkingsovereenkomst tussen de vier landen in het Koninkrijk zijn meer zelfvoorzieningsprojecten opgestart in de landbouwsector op Aruba.⁹

Het gaat hierbij om levensvatbare en winstgevende voedsel- en landbouwbedrijven die zouden passen bij de lokale omstandigheden en ook om de economie te diversifiëren en veerkrachtiger te maken tegen externe en interne schokken. Aruba kent een aantal groente- en eierboerderijen zoals 297 farms, Pok3, Santa Rosa en Cunucu Fresh die gespecialiseerd zijn in onder andere slasoorten, eieren, fruitsoorten en champignons.

Ondanks dit beleid om de lokale voedselzekerheid te bevorderen en deze te ondersteunen, heeft dit tot nu toe niet geleid tot een wezenlijke eigen productie met voldoende aanbod voor het voeden van de eigen bevolking. Een fundamenteel element hierbij is dat door het warme klimaat van Aruba en het gebrek aan vruchtbare grond de hoeveelheid voedsel en het aantal producten dat lokaal kan worden verbouwd of geteeld beperkt blijft.

Bovenstaand wordt ook door de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (hierna: DEZHI) beaamt. Op Aruba is bijvoorbeeld sprake van een invoerverbod op kippeneieren om de lokale productie van eieren te beschermen.¹⁰ Dit omdat er genoeg lokale eierboeren zijn die de populatie (en bezoekers) van eieren kan voorzien. Maar tijdens het hoogseizoen kan het voorkomen dat lokale boerderijen niet genoeg eieren kunnen produceren. Vraag en aanbod sluiten dan niet op elkaar aan. In zo een geval, kan de minister van Economische Zaken op daartoe strekkend verzoek ontheffing verlenen van het invoerverbod op kippeneieren, om een beperkt aantal eieren tijdelijk uit het buitenland te importeren.

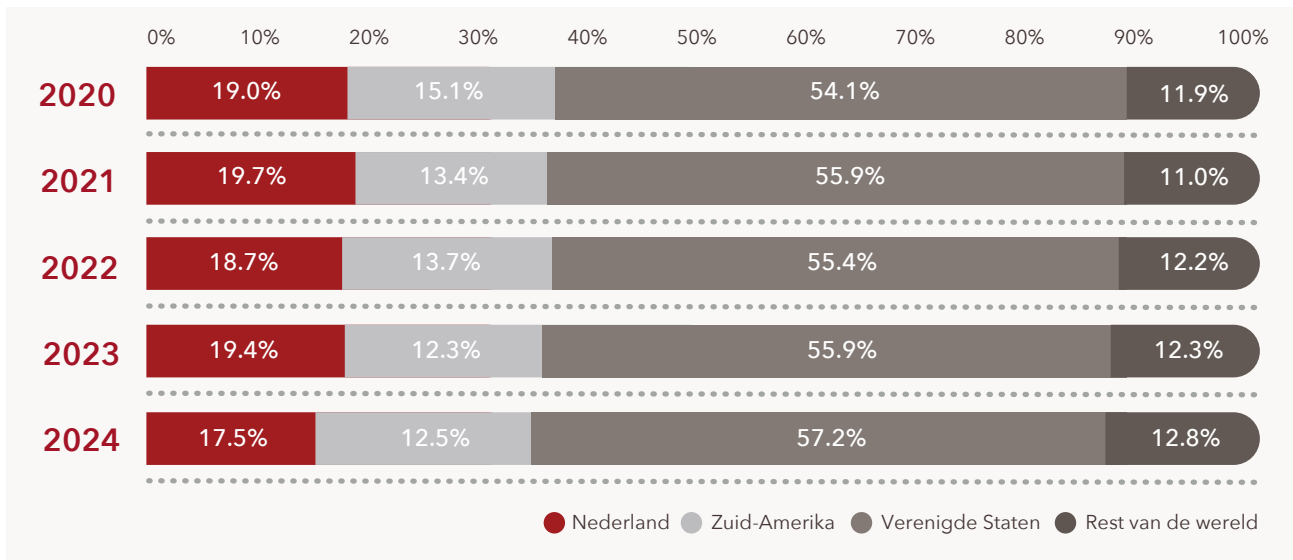
Door een tekort aan productie van voedingsmiddelen blijft Aruba ondanks diverse zelfvoorzieningsprojecten, -trajecten en initiatieven vooralsnog grotendeels afhankelijk van de invoer van voedingsmiddelen uit het buitenland.

Aruba importeert voornamelijk uit de Verenigde Staten, Nederland en Zuid Amerika (Colombia). Voor het overige zijn voedingsmiddelen met name afkomstig uit China. **Figuur 6** laat de herkomst zien van de geïmporteerde voedingsmiddelen tussen 2020 en het eerste kwartaal van 2024. Tussen de 50% en 60% is afkomstig uit de Verenigde Staten, tussen de 15% en 20% uit Nederland, tussen de 10% en 15% uit Zuid-Amerika en ruim 10% uit de rest van de wereld.

⁹: In 2023 hebben de vier landen in het koninkrijk een samenwerkingsovereenkomst ondertekend die bij moet dragen aan het Natuur en Milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 waarin voedselzekerheid een van de onderwerpen is.

¹⁰: Bron: Landsbesluit invoerverbod kippeneieren.

Figuur 6: Land van herkomst van voedingsmiddelen, 2020 - Q1 2024

Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

Verreweg de meeste voedingsmiddelen worden dus uit de Verenigde Staten geïmporteerd. In het verleden werden er meer goederen geïmporteerd uit buurlanden zoals Venezuela. Het importaandeel van deze landen is echter wat afgenomen. Hierbij zal het verkeersembargo op zowel lucht- als zeevaart uit Venezuela dat Aruba in 2019 oplegde een rol hebben gespeeld omdat als gevolg hiervan geen import van fruit en groente uit Venezuela meer kon plaatsvinden. In mei 2023 is de maritieme grens geopend op basis van concrete afspraken tussen de autoriteiten van Aruba en Venezuela. Een belangrijke reden voor Aruba om de grenzen weer te openen is de goedkopere invoer van groente, fruit en bouwmaterialen. Dit besluit is genomen in de hoop om de kosten van deze goederen te verlagen en de beschikbaarheid te vergroten.

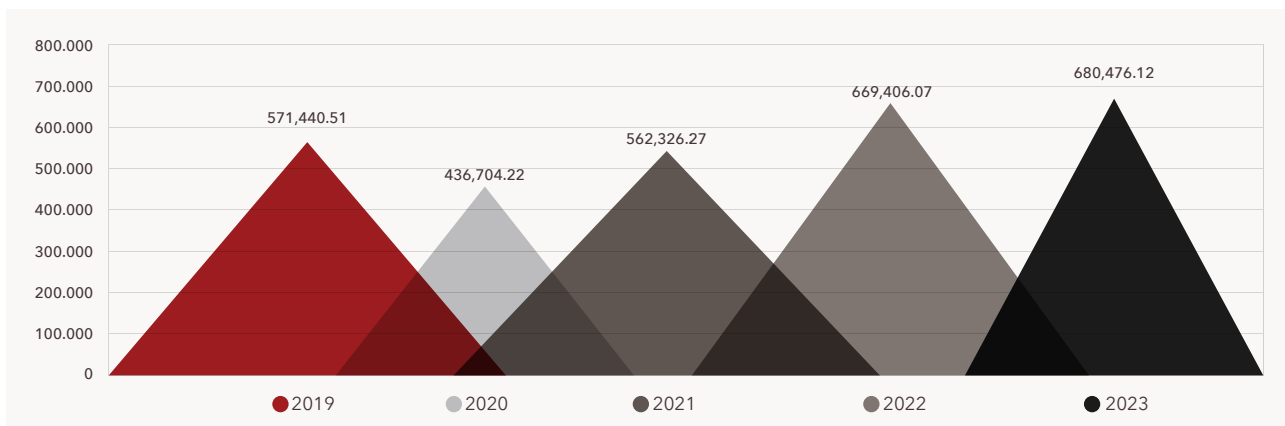
Hoewel het invoeren van goederen uit andere Zuid-Amerikaanse landen logisch lijkt gezien de relatief korte geografische afstanden, is dit bovendien niet altijd

de meest aantrekkelijke optie. Uit onderzoek is gebleken dat de transporttarieven vanuit Zuid-Amerika heel volatiel zijn, vooral wanneer producten vanuit het binnenland naar kustplaatsen moeten worden vervoerd via land of binnenwateren.¹¹ Deze volatiliteit kan de uiteindelijke transportkosten aanzienlijk beïnvloeden. Daarnaast brengen factoren zoals politieke instabiliteit, lokale wet- en regelgeving, corruptie en slechte infrastructuur in deze landen aanzienlijke risico's met zich mee. Deze factoren kunnen leiden tot kostenverhogende effecten, waardoor het minder aantrekkelijk wordt om producten vanuit de Zuid-Amerikaanse landen naar Aruba te importeren.

Daar tegenover staat de vaste en betrouwbare wekelijkse aanlevering van goederen op Aruba vanuit Port Everglades in de Verenigde Staten. De gegarandeerde kwaliteit van zowel producten als diensten biedt zekerheid en betrouwbaarheid voor importeurs. Het feit dat voedingsmiddelen tijdig aankomen op Aruba maakt dat er steeds meer goederen uit de Verenigde Staten worden geïmporteerd.

11: Bron: Interview importeurs, 2024

Figuur 7: Douanewaarde van geïmporteerde voedingsmiddelen in Afl. x 1000, 2019-2023

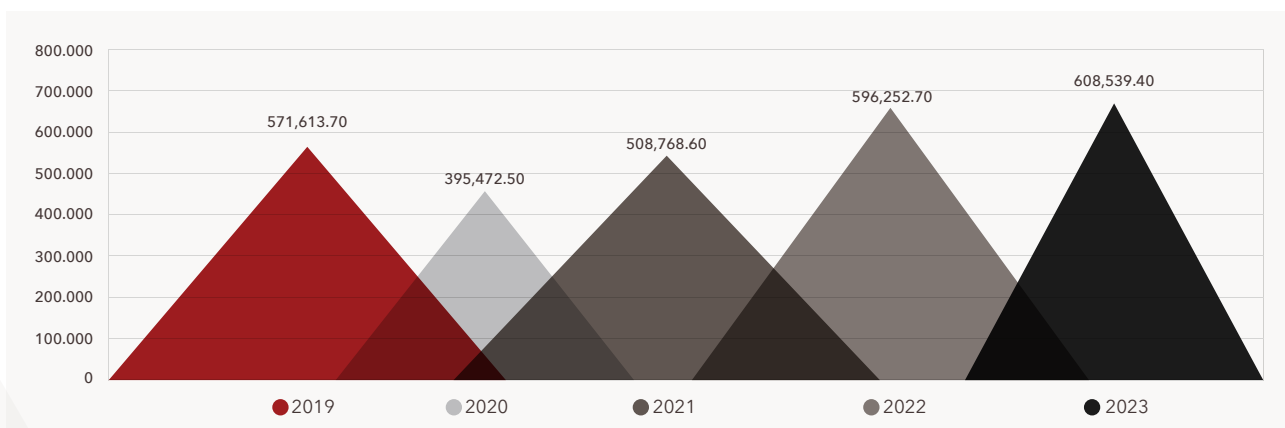

Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

De douanewaarde van de geïmporteerde voedingsmiddelen over de periode van 2019-2023 wordt in **Figuur 7** weergegeven. Deze waarde omvat de (koop)prijs van goederen vermeerderd met alle kosten die betrekking hebben op de verkoop, zoals buitenlandse vervoerskosten (inland freight), vrachtkosten en verzekeringskosten tot aan de eerste losplaats in Aruba.¹² In **Figuur 7** zien we dat de douanewaarde van de geïmporteerde voedingsmiddelen is gestegen van Afl. 571.440.510 in 2019 naar Afl. 680.467.120 in 2023, met een dip in 2020 en 2021 als gevolg van de Covid-pandemie.

De factuurwaarde (meestal de koopprijs) en de vrachtkosten zijn cruciale componenten van de douanewaarde en hebben een invloed op de totale kosten van geïmporteerde voedingsmiddelen. **Figuur 8** toont de factuurwaarde van geïmporteerde voedingsmiddelen over de periode 2019-2023. Ook hier zien we een stijging in de factuurwaarde van geïmporteerde voedingsmiddelen van Afl. 517.613.700 in 2019 naar Afl. 608.539.400 in 2023, met een dip in 2020 en 2021 als gevolg van de Covid-pandemie.

Figuur 8: Factuurwaarde van geïmporteerde voedingsmiddelen in Afl. x 1000, 2019-2023

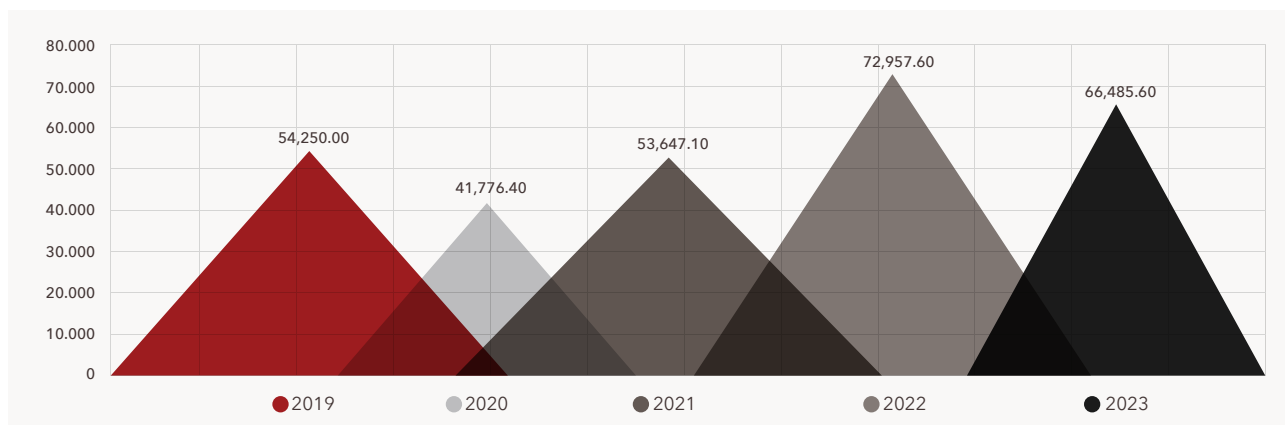

Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

¹²: Artikel 59 van de Landsverordening in-, uit-, en doorvoer (AB 2000 no. GT 10)

Vrachtkosten kunnen worden onderverdeeld in luchtvrachtkosten en zeevrachtkosten, die elk hun eigen kenmerken en kostenstructuren hebben. Luchtvracht heeft een hogere prijs per kilogram vergeleken met zeevracht, maar biedt sneller transport, wat essentieel kan zijn voor bederfelijke goederen. De kosten voor zeevracht zijn over het algemeen lager en geschikt voor bulkgoederen en minder bederfelijke producten, maar de transporttijd is iets langer. **Figuur 9** toont de totale vrachtkosten van voedingsmiddelen naar Aruba in de afgelopen vijf jaar.

Figuur 9: Totale vrachtkosten voedingsmiddelen in Afl. x 1000, 2019-2023

Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

De vrachtkosten voor het vervoeren van voedingsmiddelen naar Aruba bedroegen eind 2019 Afl. 54.250.000. Aan het eind van 2023 waren deze kosten gestegen naar Afl. 66.485.600, wat neerkomt op een gemiddelde stijging van 22,55% over een periode van vijf jaar.

Deze stijging kan worden toegeschreven aan verschillende externe factoren, zoals de Covid-pandemie, schommelingen in internationale olieprijsen, de oorlog in Oekraïne en verstoringen in het Panamakanaal. Ook speelt de beschikbaarheid van containerlijnen naar Aruba

een rol, evenals de beperkte export vanuit Aruba, wat bijdraagt aan de hoge vrachtkosten. Opmerkelijk is dat de vrachtkosten voor voedingsmiddelen in 2022 hoger waren (Afl. 72.957.600) dan in 2023 (Afl. 66.485.600), ondanks dat de totale waarde van geïmporteerde voedingsmiddelen in 2022 iets lager was (Afl. 669.406.070) dan in 2023 (Afl. 680.467.120).

Een nadere analyse van de vrachtkosten ten opzichte van de factuurwaarde van geïmporteerde voedingsmiddelen toont de volgende cijfers:

Tabel 3: Vrachtkosten t.o.v. factuurwaarde voedingsmiddelen

Jaar	Totale vrachtkosten voedingsmiddelen (Afl. x 1000)	Totale factuurwaarde voedingsmiddelen (Afl. x 1000)	Vrachtkosten t.o.v. factuurwaarde (%)
2019	54.250,00	517.613,71	10%
2020	41.776,40	395.472,51	11%
2021	53.647,10	508.768,57	11%
2022	72.957,60	596.252,75	12%
2023	66.485,60	608.539,44	11%

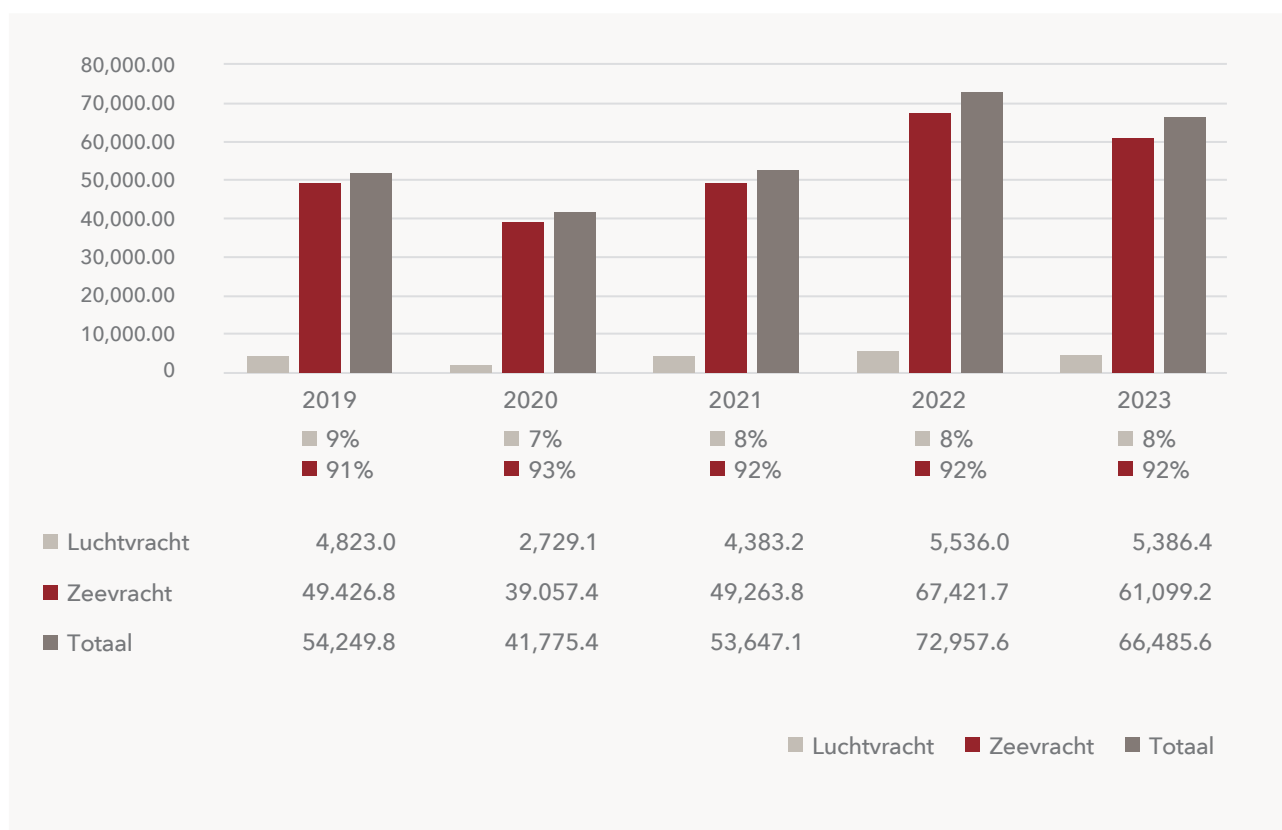
Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

Uit **Tabel 3** blijkt dat, ondanks variaties in absolute waarden van zowel vrachtkosten als factuurwaarde, de vrachtkosten een relatief stabiel aandeel binnen de totale kostenstructuur blijven. Dit wijst erop dat alhoewel de vrachtkosten als hoog worden ervaren deze wel een consistent deel van de totale importkosten vormen.

Een verdere differentiatie tussen luchtvracht en zeevracht is ook relevant, vooral gezien de kostenverschillen tussen deze transportmethoden. Uit onderstaande **Figuur 10** blijkt dat in 2019 slechts 9% van de totale vrachtkosten voor voedingsmiddelen betrekking had op luchtvracht. Dit percentage daalde naar 7% in 2020, vermoedelijk vanwege de Covid-pandemie. Tussen 2021 en 2024 steeg het aandeel van luchtvrachtkosten met 1% naar 8%, dit impliceert dat het merendeel van de vrachtkosten toe te schrijven is aan zeevracht, wat doorgaans kostenefficiënter is.

Daarnaast blijkt uit de ontvangen data van de Departamento di Aduana (Douane Aruba) dat het merendeel van de invoer van voedingsmiddelen via luchtvracht betrekking heeft op bederfelijke goederen zoals groente, fruit, vis en vlees. Dit is ook logisch aangezien deze goederen snellere transportmethoden vereisen om hun versheid te behouden, wat de keuze voor luchtvracht kan rechtvaardigen ondanks de hogere kosten. De kostenefficiëntie van zeevracht, gecombineerd met de betrouwbare dienstverlening van transport vanuit de Verenigde Staten, maakt het echter de voorkeur om voor het grootste deel van de voedingsmiddelen deze via zeevracht te importeren.

Figuur 10: Vrachtkosten geïmporteerde voedingsmiddelen in Afl. x 1000, 2019-2023

Bron: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

Uit het Ecorys-rapport¹³ en dit onderzoek blijkt dat de grote afhankelijkheid van Aruba van de import van voedingsmiddelen en de beperkte binnenlandse productie een kostenverhogend effect heeft op de transportkosten van goederen naar Aruba. Zoals te zien in onderstaand **Tabel 4**, die de import in kilo's vergelijkt met de export in kilo's, is de import aanzienlijk groter dan de export. Doordat er weinig in het binnenland wordt geproduceerd en deze producten voornamelijk voor lokaal gebruik bestemd zijn, vertrekken containers vaak leeg uit de haven van Aruba. Uit dit onderzoek is gebleken dat het exporteren van lege containers de

transportprijzen verhoogt, omdat de rederijen de kosten van de lege retourzendingen moeten compenseren door de vrachtkosten voor importgoederen te verhogen. Hierdoor stijgen de totale transportkosten voor ingevoerde producten, wat uiteindelijk doorwerkt in de prijzen van consumentenproducten (waaronder voedingsmiddelen) op Aruba. Ook door de geografische ligging en omvang kan Aruba niet concurreren op de connectiviteit van grote containerhubs zoals Cartagena, Colombia of Kingston, Jamaica, waar de prijzen van vrachtkosten een stuk lager is.¹⁴

Tabel 4: Import en export in kilogram (x1000)

Jaar	Importgewicht in kilo's (x 1000)	Exportgewicht in kilo's (x 1000)	% export t.o.v. import
2019	127.744.504	1.440	0,0012%
2020	104.672.692	1.554	0,0015%
2021	122.945.676	1.060	0,0009%
2022	131.704.992	2.559	0,0019%
2023	126.387.984	4.430	0,0035%

13: Ecorys. (2017). Aruba, Curaçao and Sint Maarten - study on price developments and logistics in the regio, deel 1

14: Port of Amsterdam, Aruba Ports Authority N.V. & Curacao Ports Authority (2019). Competitive pricing analysis container port costs.

3.2 Marktstructuur

In de context van dit rapport verwijst de term *marktstructuur* naar de verschillende schakels in de keten van voedingsmiddelen, van producent naar consument enerzijds, naar de structuur van de markt (aantal spelers, concurrentie) in elk van die schakels anderzijds. De marktstructuur voor voedingsmiddelen omvat een lange keten van schakels, waarbij elke schakel een specifieke rol speelt in het proces om een voedingsmiddel van de producent/exporteur naar het winkelschap te brengen. Grosso modo kunnen de volgende schakels worden onderscheiden in de markt voor voedingsmiddelen:

3.2.1 Fabrikant/Exporteur land van herkomst

De lokale importeur bestelt en sluit overeenkomsten met de fabrikant van het desbetreffende voedingsmiddel en/of exporteurs in het land van herkomst. Exporteurs van voedingsmiddelen kunnen fabrikanten van voedingsmiddelen zijn, maar ook handelshuizen of groothandels die producten verzamelen en naar internationale markten verzenden.

Daarnaast speelt een expediteur in het land van herkomst, ook wel bekend als freight forwarder, een belangrijke rol in het transportproces van goederen, waaronder voedingsmiddelen, naar Aruba. Lokale expediteurs en importeurs hebben vaak contracten met dergelijke freight forwarder, die verantwoordelijk zijn voor het transport van de goederen, inclusief het beheren van exportdocumentatie en het coördineren van de logistiek tot aan de aankomst op Aruba.

Voor het vervoer van de producten zijn er twee opties:

1. De exporteur of fabrikant bepaalt gewoonlijk met welke rederij of expediteur zij samenwerken om producten te verschepen, wat de importeur afhankelijk maakt van deze keuze;
2. De importeur is vrij om zelf offertes op te vragen bij diverse lijnvaartagenten om te bepalen welke lijndienst en expediteur zij willen gebruiken voor het vervoer van producten naar Aruba.¹⁵

¹⁵: Interview Importeurs. 2024

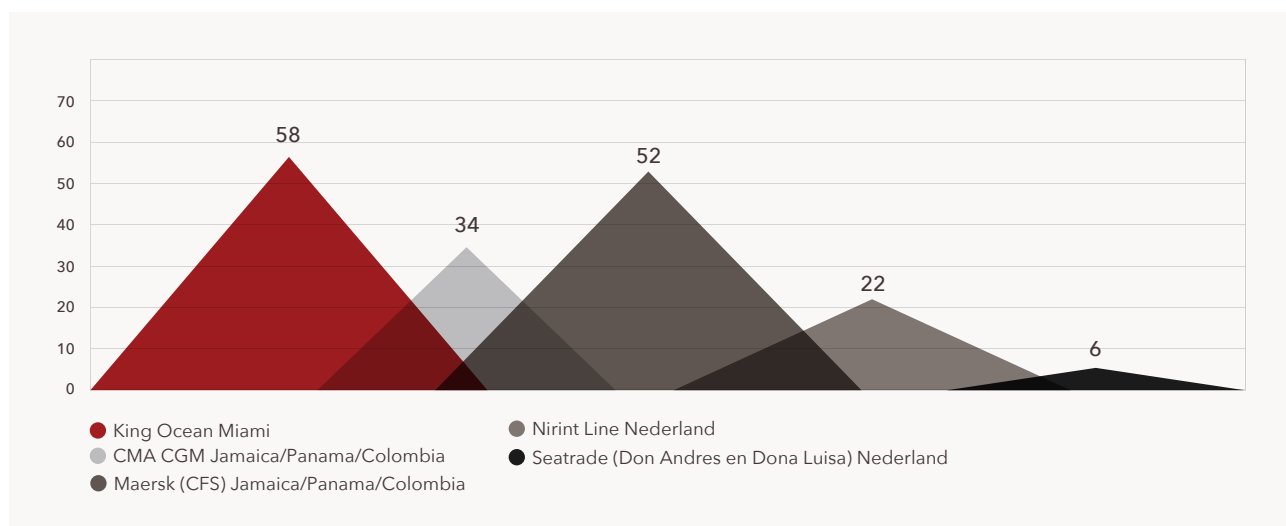
3.2.2 Rederij /containerlijn

Op basis van gegevens uit 2023 blijkt dat goederen naar Aruba worden getransporteerd via twaalf verschillende containerrederijen. Hierbij gaat het specifiek om het vervoer van containers en niet om bulkvervoer of autoschepen (car carriers). Echter, niet alle containerrederijen hebben fysieke containerschepen die naar Aruba varen. In plaats daarvan huren ze containerslots op schepen van andere rederijen, zoals King Ocean en Caribbean Feeder Services (hierna: CFS) die de haven van Aruba wel aandoen.

Vanuit Rotterdam, Nederland doet de containerrederij Nirint om de twee weken direct de haven van Barcadera aan.¹⁶ Alle rederijen die containers naar Aruba exporteren worden vertegenwoordigd door een lokale scheepsagent. Een overzicht van deze scheepsagenten is te vinden in paragraaf 4.2.3.

Van de twaalf containerrederijen voeren er in 2023 slechts drie daadwerkelijk naar Aruba: King Ocean, CMA CGM, en Nirint. Andere rederijen, zoals Maersk, maken gebruik van containerslots op schepen van CFS, die vertrekken uit Jamaica¹⁷, Panama of Colombia¹⁸, en Seatrade, die de schepen Doña Luisa I en Don Andres I inzetten vanuit Curaçao. Onderstaand figuur toont de frequentie en land van herkomst van de rederijen die in 2023 naar Aruba varen.¹⁹

Figuur 11: Frequentie aankomst containerrederijen - 2023

16: Nirint Shipping (2024). Geraadpleegd op AA - NEW WEBSCHEDULE temp.xlsx (nirint.com)

17: Kingston, Jamaica

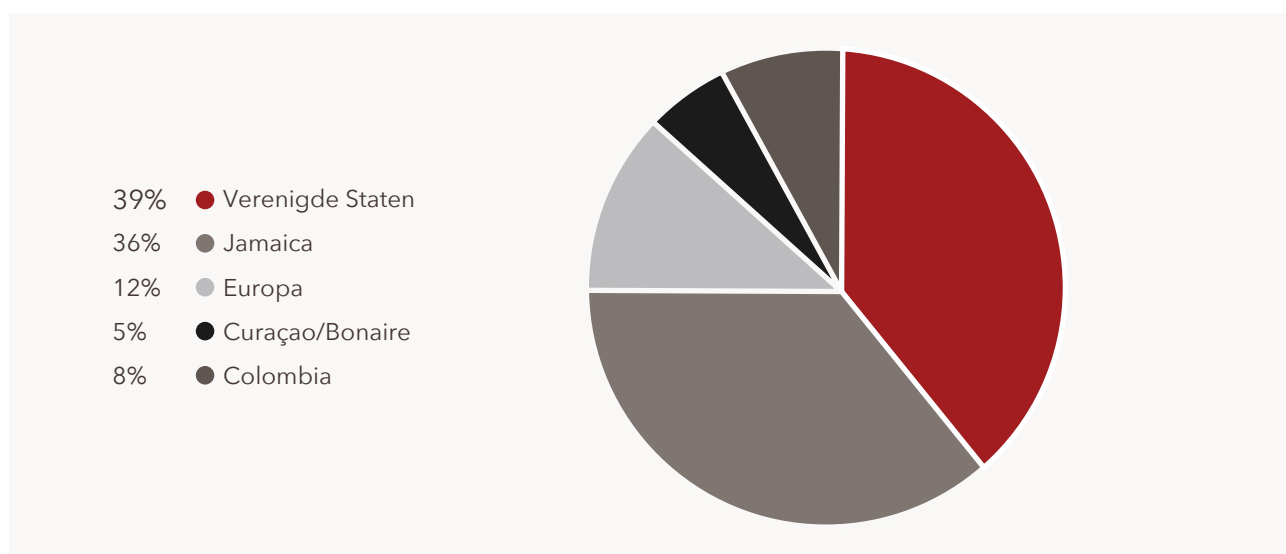
18: Cartagena, Colombia

19: Astec N.V., 2024

Figuur 12 toont de herkomst van containers die in de haven van Aruba worden gelost, op basis van de laatste haven die is aangedaan voordat de containers op Aruba arriveren. Voor een overzicht van het land van herkomst van geïmporteerde voedingsmiddelen wordt verwezen naar **Figuur 6** in paragraaf 4.1.

Zoals de figuur aangeeft, wordt tussen de 50% en 60% van voedingsmiddelen uit de Verenigde Staten geïmporteerd. In het eerste kwartaal van 2024 was 39% van alle containers die in Aruba werden gelost afkomstig uit de Verenigde Staten. Dit percentage omvat zowel de containers die direct als indirect vanuit de VS naar Aruba worden geëxporteerd.

Figuur 12: Herkomst van containers Aruba

Bron: Astec N.V., 2024

King Ocean

Alhoewel tussen de 50% en 60%²⁰ van voedingsmiddelen op Aruba uit de Verenigde Staten worden geïmporteerd vaart er sinds 2015 maar één containerlijn vanuit de Verenigde Staten naar Aruba: King Ocean. King Ocean is een rederij waarvan het hoofdkantoor in Miami, Verenigde Staten is gevestigd. Sinds 1982 biedt King Ocean vaardiensten naar de eilanden en vaart wekelijks een vaste route tussen Port Everglades in Florida en diverse eilanden in het Caribisch gebied.

De vloot van King Ocean bestaat uit 25 containerschepen van verschillende groottes en die verschillende soorten vracht kunnen vervoeren in containers van 20 of 40 voet.²¹ Hierbij kan gedacht worden aan droge producten, gekoelde/bevroren producten maar ook bijvoorbeeld levende dieren.

²⁰: Douane Aruba en CBS Aruba, 2024

²¹: King Ocean (2024). Geraadpleegd op: <https://kingocean.com/about-us>

Port Everglades is een belangrijke diepzeehaven gelegen in Broward County, Florida, en speelt een cruciale rol in het zeetransport naar het Caribisch gebied. Port Everglades is verbonden met meer dan 150 havens in meer dan 70 landen wereldwijd. Vanuit Port Everglades vaart wekelijks de rederij King Ocean via een vaste route naar Aruba, Curaçao en Bonaire om voedingsmiddelen en andere goederen te leveren.²²

Elke dinsdag meert een schip van King Ocean aan in de haven van Barcadera op Aruba voor de aflevering van producten afkomstig uit de Verenigde Staten of Europa/China die via de Verenigde Staten naar Aruba zijn verscheept. Onderstaande **Figuur 13** toont de wekelijkse route van rederij King Ocean direct naar de ABC-eilanden weer.²³

Figuur 13: Wekelijkse route King Ocean naar de ABC-Eilanden

Bron: Website King Ocean (Aruba, Curaçao and Bonaire | King Ocean Services), 2024

22: King Ocean (2024). Geraadpleegd op: <https://kingocean.com/news/King-Ocean-Sailing-Schedule.pdf>

23: Op het moment van het opmaken van dit rapport is het de AFTA niet gelukt relevante verregaande informatie te verkrijgen van Gomez Enterprises/King Ocean over de kosten en processen gemoeid met de rederij, interne en externe factoren die verder van invloed zijn de op de prijzen van de internationale zeetransport markt.

Caribbean Feeder Services (CFS)

CFS is een containerrederij die via de grote havens van Panama, Jamaica (Kingston) en Colombia (Cartagena) goederen naar Aruba vervoert. CFS biedt containerslots aan op haar schepen voor andere rederijen die de kleinere eilandhavens niet aandoen.²⁴ In onderstaand **Figuur 14** volgt de gele lijn (Nean) de route van CFS, die wekelijks Aruba en Curaçao aandoet.

Nirint

Nirint is een Nederlandse containerrederij gevestigd in Barendrecht, Nederland. Nirint verzorgt zeevracht vanuit Noord-Europa naar het Caraïbisch gebied. Nirint vaart om de twee weken vanuit de haven van Rotterdam direct naar Aruba, Curaçao en Bonaire en meert om de donderdag aan in de haven van Barcadera, Aruba voor het lossen van containers.

Figuur 14: Route CFS Caribisch gebied

Bron: www.caribbeanfeeder.com

24: Voorbeeld: een importeur kan een container met wc-papier en afwasmiddel bestellen uit Duitsland. De beste offerte is via de lokale agent van Hapag Lloyd. Het schip met de container wc-papier vertrekt met Hapag Lloyd uit Hamburg en komt aan in Kingston, Jamaica. De containerschepen van Hapag Lloyd zelf doen Aruba niet aan vanwege de grootte van het schip en het feit dat de haven van Barcadera deze schepen niet kan aanmeren. Vanaf Kingston wordt de container overgezet naar een schip van Caribbean Feeder Services naar Aruba.

3.2.3 Scheepsagenten

Er zijn zes scheepsagenten op Aruba die diverse containerlijnen vertegenwoordigen. De scheepsagent is van cruciaal belang voor de soepele afhandeling en verloop van de zeevracht naar Aruba. De scheepsagent fungeert als de schakel tussen de rederij, de

havenautoriteit en andere stakeholders en is voornamelijk verantwoordelijk belast met het soepel en efficiënt verloop van de operationele uitvoering. De volgende lijnvaart agenten vertegenwoordigen de diverse containerrederijen en/of feeder-operators op Aruba:

Lokale scheepsagent	Containerrederij	Feederoperator
1 Gomez Enterprises	King Ocean	
2 S.E.L. Maduro & Sons	Zim Line	
3 Perez & Cia	Maersk Line, Marbridge Line, Sealand, Evergreen, Hamburg Sud	Caribbean Feeder Services
4 Caribbean Port Agencies Inc.	Nirint Line	
5 Global Marine Services N.V.	Seatrade Line, Don Andres Line	
6 VR Shipping N.V.	Hapag Lloyd Line, CMA/CGM Line	

Bron: Astec N.V., 2024

De lokale scheepsagent is het officiële aanspreekpunt op Aruba van de rederijen waarmee zij een overeenkomst hebben en verzorgt alle havenformaliteiten op Aruba, van de aankomst van de vracht tot aan het vertrek. Dit omvat het regelen van de diverse documenten en vergunningen voor aankomst en vertrek van schepen, inclusief de coördinatie met de havenautoriteit (Aruba Ports Authority) en de douane voor inkling. De lokale scheepsagent is verantwoordelijk voor de afhandeling van aanvragen van importeurs en groothandelaren,

inclusief het regelen van transportoffertes, verschepping, verzekeringen en logistieke coördinatie van de los- en laadafspraken. Daarnaast zorgt de lokale scheepsagent voor de betaling van de stuwadoorskosten (Astec) en behandelt schadeclaims bij eventuele schade aan containers tijdens de vaart. Tot slot biedt de lokale scheepsagent ondersteuning aan scheepsbemanning van de rederij, zoals medische zorg, proviand en het regelen van visa en andere vereiste documenten voor bemanningsleden van de containerlijn.²⁵

3.2.4 Douane-expediteur

Douane-expediteurs vervullen een essentiële rol in de internationale handel als tussenpersoon tussen hun klanten en de douaneautoriteit. Ze vertegenwoordigen hun klanten in douanezaken, zoals het afhandelen van alle douaneformaliteiten, en zorgen voor een soepele en efficiënte afhandeling van alle douaneprocedures in overeenstemming met de lokale douanewet- en regelgeving. Op Aruba zijn er momenteel 30 douane-expediteurs actief.²⁶ Deze douane-expediteurs bieden hun diensten aan zowel importeurs en groothandelaren als particulieren die goederen voor eigen gebruik invoeren. Sommige douane-expediteurs hebben een vast contract met de importeur voor een bepaalde tijd.

²⁵: Interview Scheepsagent, 2024

²⁶: Kamer van Koophandel Aruba, 2024

Daarnaast kiezen sommige grote supermarkten ervoor om interne medewerker(s) in te zetten voor de afhandeling van douaneprocedures en aangiften. Dit is een kostenefficiënte optie, aangezien het inhuren van externe douane-expediteurs niet nodig is. Wel vereist deze interne afhandeling een vergunning van de douaneautoriteit om toegang te krijgen tot het aangiftesysteem, Asycuda World.

De diensten van een douane-expediteur hebben directe invloed op de uiteindelijke prijs van goederen. Douane-expediteurs brengen kosten in rekening voor

hun diensten, zoals het voorbereiden en indienen van douaneaangiften, het afhandelen van documentatie en het coördineren van fysieke douanecontroles bij invoer. Deze kosten worden doorgaans doorberekend aan de importeurs en uiteindelijk doorberekend in de prijzen van goederen. Door interne medewerkers in te zetten voor douaneformaliteiten, kunnen bedrijven deze kosten besparen, wat een positief effect kan hebben op de prijs van voedingsmiddelen. Daarnaast kunnen indirecte effecten optreden, zoals vertraging door inefficiëntie of foutieve tariefclassificaties van goederen, die ook de uiteindelijke consumentenprijs kunnen beïnvloeden.

3.2.5 Havendienst

Op Aruba is de Aruba Ports Authority N.V. (hierna: APA) de enige havendienstverlener. Als havenautoriteit is APA verantwoordelijk voor de bouw, het beheer, het onderhoud en de exploitatie van de havens van Oranjestad (voor cruiseschepen en autocarriers) en Barcadera (voor vrachtschepen), evenals de bijbehorende waterwegen, wegen en activa. Ook de beveiliging van alle terreinen en de bevordering en ontwikkeling van cruisetourisme vallen onder de verantwoordelijkheid van APA.

De voornaamste klanten van de APA zijn de scheepsagenten die de diverse rederijen vertegenwoordigen, en de stuwadoorn (Astec N.V.), die verantwoordelijk is voor laad- en losactiviteiten onder concessie. In Barcadera richt APA zich specifiek op maritieme activiteiten zoals sleep- en touwactiviteiten voor vrachtschepen, waarbij de Astec N.V. het overneemt zodra een containership aanmeert.

Hoewel er een algemeen perceptie bestaat dat de haventarieven op Aruba hoog zijn vergeleken met andere havens in de regio, heeft een prijsvergelijkingsonderzoek uitgevoerd in 2019 door de Port of Amsterdam, samen met de stuwadoorn van zowel Aruba als Curaçao en de APA, aangetoond dat de tarieven van de haven- en containerafhandeling tussen Aruba en Curaçao competitief zijn en vergelijkbaar zijn qua niveau.²⁷ Uit dit onderzoek blijkt verder dat de kosten voor havendiensten in Aruba voor containerschepen het gunstigst zijn in de regio. Voor droge en vloeibare bulkvaartuigen zijn de kosten voor havendiensten in Aruba concurrerend in vergelijking met Curaçao, Bonaire en Amsterdam.

²⁷: Port of Amsterdam, Aruba Ports Authority N.V. & Curacao Ports Authority (2019). Competitive pricing analysis container port costs.

3.2.6 Stuwadoor (laad- en losdiensten)

Op Aruba is er één stuwadoor namelijk Astec N.V. (hierna: Astec).²⁸ Astec is belast met het laden en lossen van de zeevracht in de haven van Aruba. Astec heeft een concessie van de havenautoriteit APA. De Astec publiceert jaarlijks haar stuwadoorstarieven op haar website. Lokale scheepsagenten raadplegen de website voor de tarieven en nemen deze dan mee in de prijsbepaling (offerte) van het containervervoer.

Alhoewel de containerafhandelingstarieven van Astec N.V. aan de hogere kant zitten vergeleken met tarieven van stuwadoors in de regio, blijven ze op totaalniveau competitief ten opzichte van Curaçao en Nederland.²⁹ Astec onderscheidt zich van Curaçao door haar efficiëntie en effectiviteit. Efficiëntie vanwege moderne technologie

en infrastructuur waardoor er sneller containers kunnen worden gelost en geladen van de schepen. Effectiever omdat de Astec een all-inclusief prijsbeleid (full circle tariff) hanteert voor haar diensten, dit in tegenstelling tot Curaçao, waar per afzonderlijke dienst een apart tarief wordt gehanteerd. Het full-circle tarief dekt alle kosten van import en export bij de import, waardoor kosten voor containerafhandelingen in Aruba goedkoper zijn dan in Curaçao en andere havens die aparte tarieven hanteren voor exporthandelingen. Met deze overwegingen in gedachten, en exclusief concessiekosten, liggen de haventarieven in Aruba ongeveer 35% lager dan in Curaçao.³⁰ Onderstaand **Figuur 15** toont de vergelijking weer tussen de stuwadoorsprijzen tussen Aruba en Curaçao weer.

Figuur 15: Vergelijking containerafhandelingsprijzen Aruba - Curaçao

Dayshift	Price	ASTEC		Price	CPS	
		Count	Amount		Count	Amount
Discharge 20 FT	Awg. 1,068.00	74	Awg. 79,032.00	Ang. 1,027.87	51	Ang. 52,421.37
Discharge 40 FT	Awg. 1,560.00	36	Awg. 56,160.00	Ang. 1,306.12	25	Ang. 32,653.00
Discharge 20 FT H	Awg. 1,827.00	30	Awg. 54,810.00	Ang. 1,411.12	14	Ang. 19,755.68
Eveningshift	Price	Count	Amount	Price	Count	Amount
Discharge 20 FT	Awg. 1,068.00	25	Awg. 26,700.00	Ang. 1,324.20	48	Ang. 63,561.60
Discharge 20 FT	Awg. 1,560.00	12	Awg. 18,720.00	Ang. 1,602.45	23	Ang. 36,856.35
Discharge 20 FT H	Awg. 1,827.00	0	Awg. -	Ang. 1,707.45	16	Ang. 27,319.20
Crane hire	Awg. 1,040.00	9	Awg. 9,360.00	Ang. 945.00	12	Ang. 11,340.00
Total			Awg. 244,782.00			Ang. 243,907.20

Bron: Astec N.V., 2024

Uit onderzoek is vastgesteld dat de stuwadoorskosten op Aruba ongeveer 17% van de totale transportkosten uitmaken.³¹ De transportkosten vormen gemiddeld 11% van de factuurwaarde van voedingsmiddelen (zie **Tabel 3**).

28: Kamer van Koophandel Aruba, 2024

29, 30 & 31: Port of Amsterdam, Aruba Ports Authority N.V. & Curacao Ports Authority (2019). Competitive pricing analysis container port costs.

3.2.7 Douane

De Departamento di Aduana (hierna: Douane) is de douaneautoriteit van Aruba, verantwoordelijk voor het toezicht op de in- uit- en doorvoer van grensoverschrijdende goederen. Daarnaast is de Douane belast met het heffen en innen van invoerrechten en accijnzen. In het kader van dit onderzoek is het van belang de fiscale gevolgen op consumentenprijzen van voedingsmiddelen te belichten. Er kunnen namelijk objectieve redenen zijn waarom de kosten van levensmiddelen op Aruba logischerwijs hoger zijn dan in andere landen zoals Nederland en de Verenigde Staten, omdat het overgrote deel van de levensmiddelen wordt geïmporteerd. Gezien dit onderzoek betrekking heeft op voedingsmiddelen (exclusief alcoholische dranken), beperken we ons in dit onderdeel tot de impact van invoerrechten op de prijs van voedingsmiddelen op Aruba.

Invoerrechten zijn belastingen op geïmporteerde goederen en hebben direct invloed op de verkoopprijs van producten, waardoor consumenten deze kosten uiteindelijk dragen. De hoogte van de invoerrechten wordt zelfstandig bepaald door de Arubaanse overheid, waarbij verschillende tarieven gelden voor verschillende categorieën goederen. Met de invoering van de Belasting op Bedrijfsomzetten bij de grens (hierna: BBO³² bij de grens) op 1 augustus 2023 werden nog meer voedingsmiddelen en dranken die voorheen onderhevig waren aan een invoertarief van 6%, zoals chocolademelk, kokosmelk, karnemelk, bakpoeder, yoghurt, zalm, tonijn in blik, sardines in blik, en olie, evenals voeding voor honden en katten, nu belast met een nultarief. Deze aanpassing is het gevolg van een onderzoek door het Internationaal Monetair Fonds (IMF), waaruit blijkt dat, ondanks een afname van de inflatie op Aruba, de invoering van de BBO bij de grens toch leidt tot een inflatiestijging van 0.7%. Als reactie hierop heeft de regering van Aruba verschillende invoerrechten verlaagd als compenserende maatregel om de last van de BBO bij de grens te verlichten. Voor de meeste voedingsmiddelen geldt dus een invoertarief van 0%. Voor een beperkt aantal voedingsmiddelen, waaronder zeevruchten en luxe etenswaren, gelden hogere tarieven.

32: In dit onderzoek wordt de term 'BBO' als overkoepelende benaming voor de heffingen BBO, BAVP (Belasting Additionele Voorzieningen PPS-projecten) en BAZV (Bestemmingsheffing AZV) gehanteerd.

33: Artikel 128, eerste lid, sub 7, onderdelen a en b van de Landsverordening in-, uit-, en doorvoer (AB 2000 no. GT 10).

Voorbeeld van dergelijke heffingen zijn:

- Bakkerijproducten (brood, gebak, taarten, koekjes): 6%
- Cornflakes: 6%
- Zeevruchten: 6%
- Oesters: (22%)
- Kaviaar: 32%

Prijzverschillen met Nederland en de Verenigde Staten zijn dus voor een beperkt aantal voedingsmiddelen verklaarbaar door invoerrechten. Prijzverschillen met Curaçao zijn niet verklaarbaar door invoerrechten, aangezien op Curaçao de meeste voedingsmiddelen, waaronder zeevruchten, ook belast zijn met een invoertarief van 0%. Voor een beperkt aantal voedingsmiddelen gelden daarentegen heffingen.

Voorbeeld van dergelijke heffingen zijn:

- Brood: 5,5%
- Eieren: 5,5%
- Cornflakes: 10,5%
- Koekjes: 27%
- Kaviaar: 37%

Belangrijk om op te merken is dat lokale producenten, indien geclassificeerd als industriële ondernemingen, vrijstelling genieten van invoerrechten op grondstoffen, hulpstoffen, halffabricaten, machines en andere goederen die bestemd voor de productie van een nieuw product.³³ Deze vrijstelling geldt ook voor producenten van voedingsmiddelen, zoals bakkerijproducten en draagt bij aan lagere consumentenprijzen voor lokaal geproduceerde voedingsmiddelen die aan de voorwaarden van deze vrijstelling voldoen.

Samenvattend toont bovenstaande analyse aan dat de hogere prijzen van voedingsmiddelen op Aruba in vergelijking met de Verenigde Staten en Nederland niet toe te schrijven zijn aan invoerrechten, met uitzondering van een beperkt aantal etenswaren. Evenmin zijn de prijsverschillen tussen Aruba en Curaçao het gevolg van invoerrechten, aangezien de tarieven vergelijkbaar zijn en de meeste voedingsmiddelen op Curaçao ook met 0% worden belast. Deze bevindingen wijzen erop dat andere factoren, zoals transportkosten, marktstructuur en logistieke uitdagingen, een belangrijke rol spelen bij de prijsbepaling van voedingsmiddelen op Aruba.

3.2.8 Vervoersbedrijven/Opslagbedrijven

Zowel importeurs als groothandelaren en supermarketen hebben ten behoeve van hun voorraad opslagplaatsen nodig. Importeurs hebben vaak grote opslagplaatsen zoals voorraadmagazijnen maar afhankelijk van het seizoen of product, kan het zijn dat de beschikbare magazijnruimtes niet voldoende of geschikt zijn. Ook bijvoorbeeld verandering in de aankomst van containerschepen (vertraging of juist eerder door externe factoren) en of verandering in laad- en lostijden en andere externe factoren (problemen of tekort met personeel) kan gevolgen hebben op de beschikbaarheid van opslagruimtes maar ook op de beschikbare vervoersmiddelen van de importeur zoals de gekoelde vervoerswagens. In het geval er bij de importeur of afnemer ruimtegebrek is worden externe opslagruimtes ingehuurd om producten in op te slaan. Met name gekoelde ruimtes. Ook externe vervoersbedrijven kunnen worden ingezet voor de distributie van gekoelde producten.

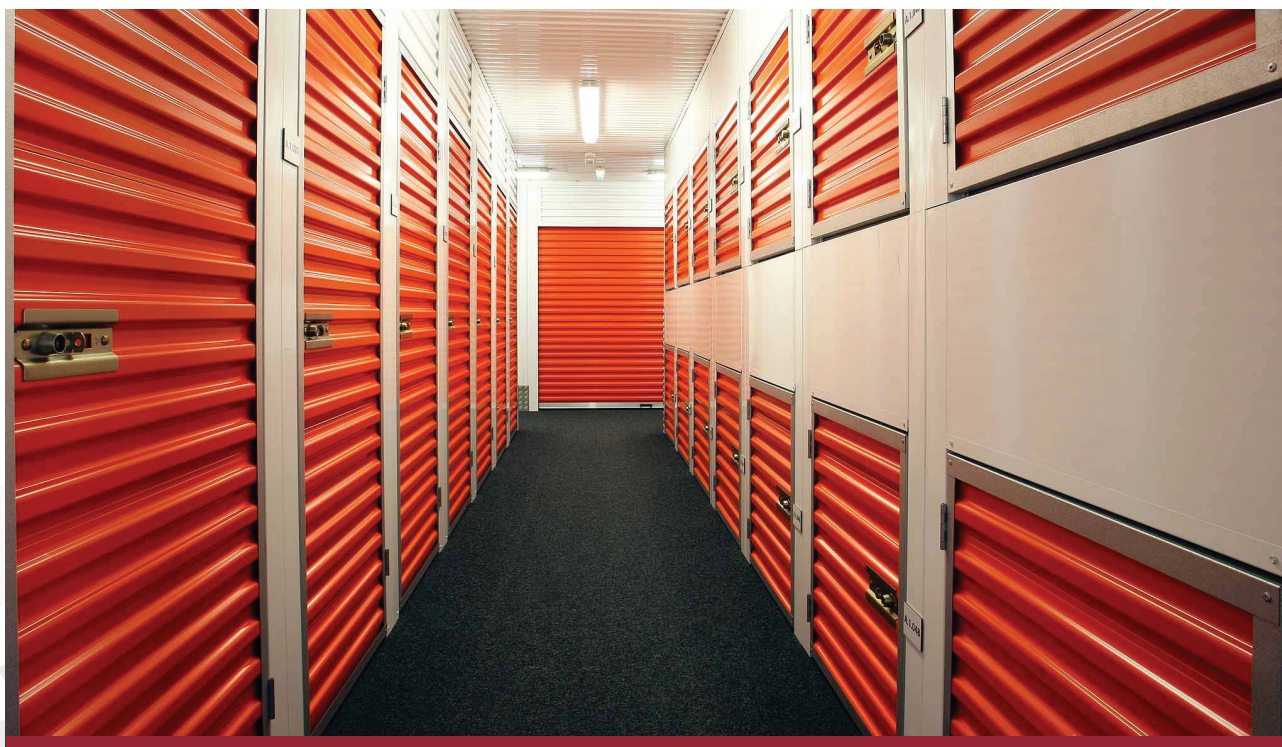
Op Aruba zijn er ongeveer 71 bedrijven die dienstverlening bieden voor het laden, lossen en vervoeren van diverse producten.³⁴

Aruba kenmerkt zich door zeer warme temperaturen waardoor het heel belangrijk is om voor de gekoelde en bevroren producten ook geschikte opslagruimtes beschikbaar te hebben. Importeurs en groothandelaren hebben niet altijd voldoende ruimte beschikbaar in hun eigen magazijnen voor de opslag van producten en dienen dan ook, seizoensgebonden³⁵ of niet, extra opslagruimte in te huren bij externe partijen. Er zijn op Aruba rond de 14 opslagbedrijven gespecialiseerd in gekoelde ruimtes voor het opslaan van goederen.

Het inhuren van externe opslagruimtes en of vervoersbedrijven kan een impact op de marge van de voedingsmiddelen aangezien deze kosten ook doorberekend moeten worden in de verkoopprijs van de diverse voedingsmiddelen.

³⁴: Kamer van Koophandel Aruba, 2024

³⁵: Met seizoen wordt hier niet alleen gerefereerd naar jaargetijden waarbij het in de zomer veel warmer is dan in de winter maar het toeristische hoogseizoen die van september tot maart van het jaar duurt.

3.2.9 Importeur/Groothandelaar

Vanaf 2024 zijn er op Aruba 158 importeurs en groothandelaars in voedingsmiddelen actief.³⁶ Deze bedrijven variëren in specialisatie, waarbij sommige zich richten op specifieke categorieën zoals vlees of zuivel, terwijl anderen een breed assortiment van verse, gekoelde, droge en bevroren voedingsmiddelen importeren. Enkele prominente spelers in de markt zijn J.O. Caribbean Overseas Company N.V., die zich richt op vlees en vleeswaren, Martijn Trading Company N.V., dat droge en gekoelde voedingsmiddelen importeert, en Compra Distribution N.V., gespecialiseerd in bevroren, droge en gekoelde producten. Hoewel de termen 'importeur' en 'groothandelaar' vaak door elkaar worden gebruikt, is het zo dat een groothandelaar meestal ook importeur is, maar een importeur is niet altijd een groothandelaar.

De gemiddelde marges voor importeurs en groothandelaars variëren afhankelijk van het producttype.³⁷ Deze variaties worden beïnvloed door de opslag- en transportvereisten van elk producttype. Droge producten, die bij kamertemperatuur worden bewaard en een langere houdbaarheid hebben, kennen een marge van tussen de 20% en 25%. Dit omvat zowel non-food producten, zoals wc-papier, keukenbenodigdheden en schoonmaakmiddelen, als voedselproducten zoals koffie, thee en geconserveerde groenten en fruit.

Gekoelde producten hebben een hogere marge van rond de 30% tot 35%, omdat ze tijdens transport en opslag continu gekoeld moeten worden. Voorbeelden van dergelijke producten zijn boter, melk en vleeswaren, die op een constante koeltemperatuur moeten worden gehouden.

Bevroren producten kennen de hoogste marge van rond de 40%. Deze goederen, zoals diepvriesproducten, moeten tijdens zowel de transport als opslag volledig bevroren blijven.

Opgemerkt dient te worden dat bovengenoemde marges voor de diverse producttypen brutomarges zijn en dat in deze marges nog diverse kostenaspecten van de importeur zijn opgenomen. Nader onderzoek hiernaar en naar de nettomarges zouden diepere inzichten kunnen bieden in de daadwerkelijke marges.

³⁶: Kamer van Koophandel, 2024

³⁷: Interview importeur 2024.

³⁸: Ecorys. (2017). Aruba, Curaçao and Sint Maarten – study on price developments and logistics in the regio, deel 2, pp. 34

³⁹: Parallelimport is het buiten de officiële distributiekanaal van fabrikant of merkeigenaar om importeren van en handelen in merkartikelen.

Overigens sluiten deze marges aan bij bevindingen uit het Ecorys-onderzoek van 2017, waaruit bleek dat de gemiddelde groothandelsmarge tussen de 20-30% bedroeg.³⁸

De uiteindelijke groothandelsprijzen van deze voedingsmiddelen worden beïnvloed door verschillende factoren. Transportkosten zijn een belangrijke component en kunnen variëren afhankelijk van het producttype en het land van herkomst. Bijvoorbeeld, producten uit landen met directe transportverbindingen naar Aruba, zoals de Verenigde Staten, kunnen vaak tegen lagere kosten worden geïmporteerd in vergelijking met landen zoals Zwitserland, waar extra kosten kunnen ontstaan door de noodzaak van landtransport (inland freight). Andere factoren zoals stijgende personeels- en energiekosten, veroorzaakt door loonstijgingen, inflatiecorrecties, en veranderingen in wet- en regelgeving, spelen ook een rol in de uiteindelijke prijsstelling. De komst van verplichte secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals het algemene werkgeverspensioen en verhoogde ziektekostenbijdragen, draagt verder bij aan de stijging van de personeelskosten.

Hoewel parallelimport op Aruba is toegestaan³⁹, valt op dat groothandelaars vaak exclusiviteitsovereenkomsten sluiten met distributeurs of fabrikanten. Deze overeenkomsten kunnen voordelig zijn voor de importeur, omdat ze gunstigere voorwaarden kunnen bieden met betrekking tot prijs, kwaliteit en transport. De importeur krijgt vaak ook voorrang bij bestellingen. Aan de andere kant kunnen exclusiviteitsovereenkomsten ook de concurrentie verstoren, vooral wanneer ze worden gebruikt om parallelimport te blokkeren. Dergelijke praktijken kunnen leiden tot verminderde concurrentiedruk, hogere prijzen voor consumenten en een beperking van de toegang tot goedkopere alternatieven, wat vooral nadelig is in een kleine markteconomie als Aruba.

Uit dit onderzoek en gesprekken die zijn gevoerd, blijkt dat er aanwijzingen zijn van mogelijke concurrentievervalsingen door gedragingen van importeurs en groothandelaars. Ondanks dat parallelimport niet verboden is, ondernemen grote groothandelaren pogingen om deze vorm van import waar mogelijk te blokkeren. Deze pogingen kunnen nadelige gevolgen hebben voor de prijzen van voedingsmiddelen. Door het verhinderen van parallelimport worden concurrentiedruk en prijsconcurrentie verminderd, wat kan leiden tot hogere prijzen voor consumenten. Bovendien kunnen exclusiviteitsovereenkomsten en de beperking van toegang tot goedkopere alternatieven in kleine markteconomieën resulteren in hogere groothandels- en retailprijzen, wat de kosten van voedingsmiddelen voor de eindconsument verder opdrijft.

3.2.10 Detailhandelaar/Kleinhandelaar

Per 2024 zijn er 747 supermarkten, minimarkten en speciaalzaken op Aruba.⁴⁰ De meest populaire supermarkten zijn de grotere zoals Superfood, Ling & Sons, en PriceSmart (buyersclub). De grote supermarkten zoals Superfood en Ling & Sons importeren gedeeltelijk zelf hun voedingsmiddelen direct uit Nederland omdat zij onder de vlag opereren van Nederlandse concerns zoals Jumbo of Albert Heijn.

Dit stelt hen in staat om naast Europese A-merk producten ook Europese B-merk en zelfs huismerken van voornoemde concerns tegen aantrekkelijke prijzen te importeren en lokaal te verkopen. Toch hebben deze grote supermarkten ook Amerikaanse, Zuid-Amerikaanse en voedingsmiddelen uit andere landen in hun schappen, wat resulteert in een zeer breed winkelassortiment. Voor bepaalde producten zijn zij afhankelijk van groothandelaars die exclusiviteitsovereenkomsten hebben met bepaalde merken en/of fabrieken. De meeste voedingsmiddelen worden echter door hen zelf geïmporteerd.

Aruba wordt gekenmerkt door een groot aantal buurtsupermarkten en buurtwinkels. Buurtwinkels zijn kleinere supermarkten of minimarkten (tussen een minimarket en supermarkt in) die vaak in woonwijken of aan de rand daarvan zijn gevestigd. Op Aruba zijn ook diverse buurtwinkels gevestigd aan de drukke binnenwegen. De buurtwinkels variëren van klein tot middelgroot en bieden vaak een beperkt maar gevarieerd assortiment van brood, diverse fruit- en groentesoorten, vleeswaren en diverse blik- en geconserveerde voedingsmiddelen. De buurtwinkels kenmerken zich ook door flexibele openingstijden (ze zijn langer open dan de grotere supermarkets), en ze zijn betrouwbaar en toegankelijk. Alhoewel het merendeel van de buurtwinkels van Chinese afkomst lijken te zijn, is het winkelassortiment in de meeste winkels gericht op de vraag van de lokale bevolking.

Het feit dat er op een klein eiland zoals Aruba 747 winkelopties zijn om voedingsmiddelen te kopen, moet in theorie leiden tot diverse voordelen voor consumenten. Consumenten zouden moeten kunnen profiteren van voordelen, zoals:

- **Lagere prijzen:** Dit wordt bewerkstelligd wanneer de supermarkten en buurtwinkels met elkaar concurreren om klanten aan te trekken.
- **Betere kwaliteit:** Dit kan zowel de kwaliteit van producten als de kwaliteit van de service omvatten.
- **Innovatie en verbeteren:** Concurrentie zou de supermarkten moeten stimuleren om zich te innoveren en hun diensten te verbeteren. Dit kan in de vorm van nieuwe winkelconcepten, bezorgdiensten, online bestelmogelijkheden en andere efficiëntie voordelen.

Naast de lokale bevolking speelt de toeristische sector een belangrijke rol in de Arubaanse economie. Dit verklaart de grote beschikbaarheid van Amerikaanse voedingsmiddelen in supermarkten en buurtwinkels. In 2023 verwelkomde Aruba 1.24 miljoen toeristen, een stijging van 17% ten opzichte van 2019, de periode vóór Covid-19 pandemie.⁴¹ Een grotere vraag naar specifieke voedingsmiddelen leidt vaak tot prijsstijgingen. Toeristen, die over het algemeen minder prijsbewust zijn en vermogender dan lokale bevolking, stellen supermarkten in staat hogere prijzen te vragen voor producten die populair zijn onder toeristen. Dit kan resulteren in aanzienlijke prijsverschillen tussen bijvoorbeeld A-merken en C-merken. Daarentegen stimuleert de vraag van toeristen naar specifieke voedingsmiddelen een breed assortiment, wat zowel toeristen als de lokale bevolking ten goede komt.

⁴⁰: Kamer van Koophandel Aruba, 2024

⁴¹: Aruba's Tourism Soars to New Heights in 2023. (2023, januari 18). Aruba Papers. Geraadpleegd op 25-5-2024. Aruba's Tourism Soars to New Heights in 2023 - Arubapapers

3.2.11 Belastingen

Ook belastingen spelen een belangrijke rol bij de prijsvorming van voedingsmiddelen in de supermarkt. In dit onderzoek worden directe belastingen zoals winstbelasting en loonbelasting, die supermarkten en buurtwinkels moeten betalen, echter niet meegenomen vanwege de complexiteit en de beperkte beschikbaarheid van informatie. Dit onderzoek richt zich uitsluitend op de impact van indirecte belastingen, zoals de BBO⁴² en invoerrechten, op de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba. De impact van invoerrechten op voedingsmiddelen is al besproken in paragraaf 3.2.7. Hieronder wordt verder ingegaan op de impact van de BBO op de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba.

De BBO, die in 2007 is geïntroduceerd, is een omzetbelasting die wordt geheven op de verkoop van goederen en diensten bij elke stap in de productieketen. Het gecombineerde tarief van BBO (2.5%), BAVP (1.5%) en BAZV (3%) is in totaal 7%. Deze belasting wordt berekend over de bedrijfsomzet die de ondernemer realiseert door het leveren van goederen en het verrichten van diensten in Aruba, zonder dat de BBO die op eerdere transacties is betaald, kan worden teruggevorderd of in mindering kan worden gebracht als vooraftrek (met uitzondering van de betaalde BBO bij de invoer). Dit cumulatieve karakter kan leiden tot hogere kosten voor goederen die via meerdere tussenpersonen worden verkocht aan de consument, aangezien de belastingdruk zich opstapelt bij elke transactie.

Op Curaçao is het tarief van omzetbelasting (hierna: OB) voor de verkoop van voedingsmiddelen bereid en geschikt voor onmiddellijk gebruik, frisdranken en alcoholhoudende dranken 9% en voor alle andere voedingsmiddelen en dranken 6%. Deze belasting heeft hetzelfde cumulatieve karakter als de BBO op Aruba.

In Nederland wordt de Belasting op Toegevoegde Waarde (hierna: BTW) op voedingsmiddelen in twee verschillende tarieven ingedeeld. Het lage BTW-tarief van 9% geldt voor de meeste voedingsmiddelen, zoals groente, fruit, brood, vlees en zuivelproducten. Het hoge BTW-tarief van 21% geldt voor enkele voedingsmiddelen en dranken die als luxe worden beschouwd, zoals frisdranken met toegevoegde suiker. In tegenstelling tot de BBO en de omzetbelasting op Curaçao, is de BTW een belasting op (alleen) de toegevoegde waarde, wat betekent dat de BTW die een bedrijf betaald op zijn aankopen, kan worden afgetrokken van de BTW die het ontvangt op zijn verkopen. Hierdoor betaalt elk bedrijf in de keten alleen de BTW over de toegevoegde waarde die het creëert, wat voorkomt dat de belasting zich opstapelt (cumulatie) bij elke stap in de keten.

In de Verenigde Staten varieert de sales tax per staat en lokale jurisdictie. Basisvoedingsmiddelen zoals groenten, fruit, vlees en brood zijn in de meeste staten vrijgesteld van sales tax. In Florida zijn basisvoedingsmiddelen die thuis worden geconsumeerd en die verkocht worden in supermarkten, bakkerijen, markten en soortgelijke bedrijven vrijgesteld van sales tax.⁴³ Er zijn echter specifieke uitzonderingen die belastbaar zijn zoals frisdranken, snoep en klant-en-klaar maaltijden.⁴⁴ Het totale belastingtarief kan variëren afhankelijk van de specifieke locatie binnen de staat, vanwege de lokale toeslagen die boven op de sales tax van 6% worden geheven.

Het belangrijkste verschil tussen de BTW in Nederland, de OB op Curaçao en de BBO op Aruba ligt in het cumulatieve karakter van de OB en BBO. Dit zorgt ervoor dat de prijzen van goederen op Aruba en Curaçao potentieel nog hoger zijn door de belasting die zich opstapelt bij elke stap in de keten, terwijl de niet-cumulatieve BTW in Nederland deze prijsstijging voorkomt door belasting te heffen op de toegevoegde waarde. In de Verenigde Staten, en specifiek in Florida, kunnen consumenten profiteren van vrijstellingen op basisvoedingsmiddelen. Dit betekent dat de invloed van belasting op de voedingsmiddelenprijzen voor de eindgebruiker in de Verenigde Staten veel lager is in vergelijking met het cumulatieve belastingeffect op Aruba en Curaçao.

Het zou kunnen helpen om de invoering van een BTW-stelsel op Aruba te heroverwegen. Een dergelijk stelsel zou ervoor zorgen dat belasting alleen wordt geheven over de waarde die in elke schakel van de keten wordt toegevoegd. Dit kan de belastingdruk verlagen, wat mogelijk zou kunnen bijdragen aan lagere prijsniveaus voor voedingsmiddelen op Aruba.

⁴²: In dit onderzoek wordt de term 'BBO' als overkoepelende benaming voor de heffingen BBO, BAVP (Belasting Additionele Voorzieningen PPS-projecten) en BAZV (Bestemmingsheffing AZV) gehanteerd. Dit zijn heffingen die geheven worden over de bedrijfsomzetten die door ondernemers in het kader van hun bedrijf van beroep worden gerealiseerd door het leveren van goederen en het verrichten van diensten in Aruba.

^{43 & 44}: Florida Administrative Code (F.A.C.), Chapter 12A-1.011. Geraadpleegd op 5 juli 2024, van 12A-1 : SALES AND USE TAX - Florida Administrative Rules, Law, Code, Register - FAC, FAR, eRulemaking (flrules.org)

4. Conclusies

Algemeen

- Uit dit onderzoek blijkt dat de prijzen van voedingsmiddelen op Aruba structureel fors hoger liggen dan in Nederland en de Verenigde Staten. De prijzen op Aruba lijken op dit moment vergelijkbaar met die op Curaçao.
- Een gevolg van de hoge prijzen voor voedingsmiddelen is dat Arubanen een groot deel van hun besteedbaar inkomen kwijt zijn aan de boodschappen. Op het minimumniveau kan dit oplopen tot ruim 40% van het besteedbaar inkomen. Dat is significant hoger dan in Nederland en de Verenigde Staten voor vergelijkbare inkomensgroepen.
- Een deel van de prijsverschillen met Nederland en de Verenigde Staten is te verklaren uit de transportkosten omdat het overgrote deel van de voedingsmiddelen moet worden geïmporteerd. Het aandeel van transportkosten in de prijzen lijkt echter beperkt en is relatief stabiel in de loop van de tijd.
- De structuur van de markt voor voedingsmiddelen is relatief complex met een groot aantal schakels in de keten, mede door de importafhankelijkheid. Dit kan leiden tot hogere kosten in de keten voor logistiek (lokaal transport, opslag, energie) en kan dus in combinatie met de kleine schaal van Aruba zorgen voor prijsverschillen.
- Bovendien lijkt de belastingdruk op voedingsmiddelen op Aruba hoger te liggen dan in Nederland en de Verenigde Staten, met name omdat er op Aruba in iedere schakel van de keten cumulatief belasting wordt geheven in plaats van alleen over de toegevoegde waarde. Ook dit kan deels de prijsverschillen verklaren.
- Het lijkt echter niet aannemelijk dat deze algemene factoren een volledige en afdoende verklaring vormen voor de grote prijsverschillen die worden gevonden.

Marktstructuur

- Bij een aantal schakels in de keten is er reden voor zorg.
 - Er is maar één containerrederij, King Ocean, die rechtstreeks vanuit Verenigde Staten naar Aruba vaart.
 - Er is maar één havenautoriteit op Aruba die havendiensten aanbiedt.
 - Er is maar één stuwadoor die laad- en los diensten van containers aanbiedt. Partijen hebben geen keus om voor een andere stuwadoor te kiezen zoals in grotere havens in andere landen.
- Op het niveau van de importeurs en groothandelaren lijkt veelvuldig sprake van exclusieve vertegenwoordiging van producenten en leveranciers van voedingsmiddelen op Aruba. Alhoewel parallelimport is toegestaan zijn voorbeelden genoemd waarbij parallelhandel actief is tegengewerkt door importeurs en/of producenten, en is de vraag in hoeverre parallelhandel in de praktijk voorkomt, mede door de kleine schaal van Aruba. Exclusieve distributieafspraken kunnen een prijsopdrijvend effect hebben, zeker indien deze op grote schaal worden toegepast. De indicatieve informatie die AFTA heeft ontvangen over brutomarges van groothandelaren en importeurs lijken dergelijke mededingingsproblemen niet uit te sluiten.
- In dit onderzoek zijn geen aanwijzingen gekomen waaruit blijkt dat in zijn algemeenheid er onvoldoende concurrentie aanwezig is tussen supermarkten op Aruba.

Vervolgstappen

- Dit onderzoek is gebaseerd op beschikbare openbare informatie en informele gesprekken, zonder dat AFTA gebruik heeft gemaakt van haar formele onderzoeksbevoegdheden.
- Gelet op het grote belang van betaalbare voedingsmiddelen voor de Arubaanse samenleving heeft AFTA besloten naar aanleiding van de bevindingen in dit onderzoek om twee vervolgonderzoeken te starten, namelijk naar exclusieve distributieafspraken in de voedingsmiddelensector en naar de concurrentie binnen het containervervoer naar Aruba, waarbij AFTA gebruik zal maken van haar onderzoeksbevoegdheden.

5. Bijlagen

Interviews AFTA

Bedrijf	Persoon	Functie
Departamento di Asuntonan Economico Comercio y Industria (Daeci)	Mw. Maria Dijkhoff-Pita	Directrice
Aruba Stevedoring Company (Astec) N.V.	Dhr. Christopher Lake Dhr. Randy Angela	Directeur Operations Manager
Aruba Ports Authority (APA) N.V.	Dhr. Mark Figaroa Dhr. Bruce Franken	Directeur Financial Manager
Centraal Bureau van Statistiek (CBS)	Dhr. Marlon Faarup	Directeur

Naast bovenstaande instanties zijn in het kader van dit onderzoek met diverse marktpartijen gesprekken gevoerd. Om de vertrouwelijkheid van deze gesprekken en privacy van deze bronnen te waarborgen, worden hun namen en specifieke details niet vermeld.